

د رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام په ژبه د یرش قیصی

لیکوال : عصام عبدالعزیز الشایع

ژباړه او د احادیثو تخریج : عبد الباری (جمال)

(م م ج)

د کتاب عربي نوم : ثلاثون قصة بلسان محمد صلى الله عليه وسلم

لیکوال : عصام عبدالعزیز الشایع

چاپځای او نیټه : دار الطرفین للنشر والتوزیع ، الطائف ۱۴۳۰ هجری

اهداء

خپل ارواښاد پلار ته چي د رسول الله عليه افضل الصلاه والسلام نه وروسته زما

لپاره قدوه دی

خپلی مور جاني ته چی د الله عزوجل او د هغه د رسول عليه افضل الصلاه والسلام

نه وروسته پر ما ډیره گرانه او مهربانه ده او زما د ژوند اولني استاذه او مدرسه

ده .

د ليکوال سريزه :

'لحمد لله الذي أرسل لنا أعظم أنبيائه ، و أكرمنا بسنة خير أصفياهه، محمد بن عبدالله أعظم البشر خلقا و أفصحهم لسانا ، و أقواهم ايمانا ، أما بعد :'¹

دا کتاب چی ما لیکلی دی په دی کتاب کی هر حدیث د فصاحت نه ډک دی او دا خبره ځکه عجیبه نه ده چی دا ټول 'حدیث د رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام له مبارکي خولی روایت شوی دی .'²

د دی کتاب هره قیصه می د صحیحو احادیثو څخه را ټوله کړی ده ، او د هر حدیث لاندی می فاندی هم لیکلی تر څو د دغه فاندو څخه لوستونکي گټه واخلي ، هر ایت می په اعوذ بالله شروع کړی دی ځکه الله عزوجل فرمایلی دی :

(فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم) النحل ۹۸ .

د بعضو سختو کلماتو معناگاني می په قوسونو کی د هماغه کلماتو سره پیوسته ذکر کړی تر څو لوستونکی د قیصی څه لری لاړ نشی ، دغه کار دا گټه هم لری چی لوستونکي په معنی زر پوهیږی او په اساني بل هم پوهولی شی .'³

دا کتاب می استاد ته چی په مکتب کی یې شاگردانو ته و وایې ، داعي او ملا ته چی عامو خلکو ته یی ورسوی او فاندی یی بیان کړی او مور او پلار ته چی خپلو ماشومانو ته یی و وایې لیکلی دی .

که چیرته په دی کتاب کی څه پاتی شوی او یا غلط شوی وی نو هغه زما او د شیطان تیروتنه ده .'⁴

د الله عزوجل ته دعا گوی یم چی هر هغه څوک چی دا کتاب لولی او یا یی نورو ته اوروی د هغوی په عمرونو او مالونو کی برکت واچوی .

ما (لیکوال) ، زما مور او پلار ، اولاده او میرمن له خپلو دعاؤ څخه مه هیروی .

عصام بن عبدالعزيز الشایع

د پیل خبرې :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين ، و بعد :

دا د انسان فطرت دی چی قیصی د بل هر شي نه ډیری په غور او خوند لولئ او اوري ، د خلکو په جذبولو کی که هغه وړوکی وی او که لوی قیصه ډیره زیاته اغیزه لری او همدا لامل دی چی اسلام رښتینو قیصو ته ډیر اهمیت ورکړی ، الله عزوجل فرمایلی :

(فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) . د اعراف سورت ۱۷۶ ایت .

ژباړه : دوی ته دغه قیصی (او احوال) بیان کړه کیدای شی دوی فکر وکړي (په دغه قیصو کی او ایمان راوړي) .

په قران کریم کی ځایي په ځایي د تیرو قومونو احوال او قیصی راغلي دی تر څو مونږ د هغو قیصو څخه پند او عبرت واخلو الله عزوجل فرمایلي :

(كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ) ، د طه سورت ۹۹ ایت .

ژباړه : هم داسی مونږ تاته د هغه امورو چی تیر شوی دی قیصی کوو .

الله عزوجل بل ځای فرمایلی :

(لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ) ، د یوسف سورت ۱۱۱ ایت .

ژباړه : بیشکه د دوي (يوسف عليه السلام او د هغه د وروڼو يا نورو انبياؤ او امتونو) په قيصه کې د عقل د خاوندانو (هونيارانو) لپاره پند او عبرت شته دی .

په دی کتاب کې چی کومي قيصى را ټولی شوی دی هغه د ستر لارښود رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام له مبارکي خولی روايت شوی دی چی د هغه په باره کی الله عزوجل فرمایلی دی :

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ ۝۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۝۴)

ژباړه : او (رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام) له هوا (له خانه) خبری نه کوی ، دغه وحیه ده چی ورته لیږل شوی ده .

ولي دا کتاب :

دا کتاب می څکه د ژباړي لپاره خوښ کړ چی :

۱ : د مبارک رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام په مبارکه ژبه دیرش قيصى دی .

۲ : دغه قيصى د صحاح سته ؤ څخه را ټولي شوی .

۳ : په دغه احاديثو (قيصو) کي ډیر عبرت او درس پروت دی .

۴ : په دی کی ډیر شرعي احکام ، تربوي گتبي ، فائدي او اسلامي اداب پراته دی .

۵ : د مور او پلار لپاره تر ټولو ښه کتاب دی چی خپلو بچیو ته ترینه قيصى وکړی .

۶ : یو داعي . استاد او ملا ته تر ټولو ښکلی کتاب دی تر څو نورو ته دا قيصى ورسوي او هغوی ته د دغه احاديثو فائدي بیان کړی .

د احاديثو تخریج :

الف : محترم ليکوال چي په دې کتاب کې کوم احاديث راوړي دي د هغې په اخر کې به يې داسې ليکلي ول : صحيح بخاري ، يا به يې ليکلي ول : حديث صحيح ، يا به يې ليکلي ول : اخرجه مسلم او يا هم داسې چي حديث حسن .

ب : که ليکوال د صحيح بخاري کوم حديث (قيصه) په خپل کتاب کې ذکر کړي (راوړي) نو که هغه حديث امام بخاري په خپل کتاب کې تکرار (راوړي) کړي وي ما هغه د صحيح بخاري د تکرار شوي کتاب او باب ذکر کړي دي .

د مثال په توگه :

ليکوال د پنځمې قيصې (حديث) چي د (په دم سره شفا موندل) نومېږي په اخره کې يواځې دومره ليکلي : صحيح بخاري .

ما د دغه حديث (قيصې) تخريج داسې کړی :

صحيح البخاري واللفظ له: كتاب الإجارة ، باب ما يعطى فى الرقبة على أحياء العرب بفاتحة الكتاب حديث: (٢٢٧٦) او همداسې امام بخاري په كتاب الطب ، باب : الرقى بفاتحة الكتاب، (٥٧٣٦) او په باب : النفث فى الرقبة کې (٥٧٣٧) او همداسې په كتاب : فضائل القرآن ، باب : فضل فاتحة لكتاب (٥٠٠٦) کې هم ذکر کړي .
صحيح مسلم: كتاب السلام، باب جواز أخذ الأجرة على الرقبة بالقرآن والأذكار، حديث: (٢٢٠١)
سنن الترمذی: أبواب الطب عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء فى أخذ الأجر على التعويذ، حديث: (٢٠٦٣)
سنن أبى داود: كتاب الاجارة، باب فى كسب الأطباء، حديث: (٣٤١٨)
سنن ابن ماجه: أبواب التجارات، باب أجر الراقى، حديث: (٢١٥٦) .

ج : د حديث په فائدو کې چي ليکوال کوم احاديث ذکر کړي ول هلته به ليکوال يواځې دمره ليکلي ول چي حديث صحيح ، هلته مې هم کوښښ کړی چي د هر حديث تخريج وکړم .
د : د بعضو احاديثو په فائدو کې مې زياتوالی راوستی دی او هلته مې د قرآن کریم ايتونه او نبوي احاديث هم راوړي دي .

احاديث مې د الكتب الستة (صحيح البخاري ، صحيح مسلم ، سنن أبى داود ، جامع الترمذی ، سنن النسائي ، سنن ابن ماجه) چي د صالح بن عبدالعزيز بن محمد بن ابراهيم ال الشيخ د

اشراف او مراجعي لاندی دارالسلام (الریاض) په ۲۰۰۰ م چاپ کړی دی څخه تخریج کړی دی.

که څه هم د احادیثو تخریج یو ستونزمن کار دی او دغه تخریج زما ډیر وخت ونبوه خو بیا هم د الله عزوجل ډیر شکر اداء کوم چی وتوانیدم د دی کتاب ټول احادیث د صحاح سته نه تخریج کړم ، حدیث می په صحاح سته کی لیدلی او د کوم کتاب لفظ می چی راوړی د هغه کتاب نوم می هم ورسره ذکر کړی دی ، بیا هم انسان کمزوری دی او کیدای شی د بعضو احادیثو تخریج رانه پاتی او یا غلط شوی وی نو د هغی له مخکی نه بښنه غواړم ، کیدای شی د احادیثو په ژباړه کی غلط شوی یم او امید کوم چی دغه شوی غلطی راته په گوته کړی تر څو په راتلونکي کی ورته پاملرنه وکړم .

د گران ورور او ملگرې رشتین زابلوال صیب څخه د زړه له تله مننه کوم چی هر وخت یی لیکلو ته هڅولی یم او لار ښوونه یی راته کړی ده .

د خوږ ورور دکتور محمد شفیق عبدالظاهر ډیر منندوی یم چی احادیث یی له نظره تیر کړل .

د خپلي مور منندوي یم چی تل یی زما کتابونه ، قلم او کتابچي د ماشومانو او کور نورو غږو څخه په ډیر احتیاط ساتلي دی تر څو زه یی بیا په لټولو سټړي نه شم .

د ام بشائر منندوی یم چی د احادیثو په تخریج کی یی راسره مرسته کړی .

عبدالباري جمال

۲۰۱۴ میلادیز کال پېښور

۱: قيصه : د نيك عمل په كولو سره نجات موندل .

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ : " انْطَلِقْ ثَلَاثَةَ رَهْطٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ ، حَتَّى أَوْوَا الْقَمِيَّتَ إِلَى غَارٍ فَدَخَلُوهُ ، فَأَخَذَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمَا الْغَارَ ، فَقَالُوا : إِنَّهُ لَا يُنْجِيكُم مِّنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ إِلَّا أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ بِصَالِحِ أَعْمَالِكُمْ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمَا : اللَّهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ ، وَكُنْتُ لَا أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا وَلَا مَالًا ، فَتَأَيَّيْتُ فِي طَلَبِ شَيْءٍ يَوْمًا ، فَلَمْ أُرِخْ عَلَيْهِمَا حَتَّى تَأَمَّا ، فَخَلَبْتُ هُمَا غَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ ، وَكَرِهْتُ أَنْ أَغْبِقَ قَبْلَهُمَا أَهْلًا أَوْ مَالًا ، فَلَبِثْتُ وَالْقَدَحُ عَلَى يَدَيَّ أَنْتَظِرُ اسْتَيْقَاطَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْفَجْرُ ، فَاسْتَيْقَظَا فَشَرَبَا غَبُوقَهُمَا ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ ، فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ ، فَاَنْفَرَجَتْ شَيْئًا لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَقَالَ الْآخَرُ : اللَّهُمَّ كَانَتْ لِي بِنْتُ عَمٍّ كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ ، فَأَرَدْتُهَا عَنْ نَفْسِهَا ، فَأَمْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمْتُ بِهَا سَنَةً مِنَ السِّنِينَ ، فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عَشْرِينَ وَمِائَةَ دِينَارٍ ، عَلَى أَنْ تُخَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا ، ففَعَلَتْ حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا ، قَالَتْ : لَا أَحِلُّ لَكَ أَنْ تُفَضَّ الْحَتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ ، فَتَحَرَّجْتُ مِنَ الْوُفُوعِ عَلَيْهَا فَانْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الذَّهَبَ الَّذِي أُعْطِيتُهَا ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَافْرِجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ، فَاَنْفَرَجَتْ الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَقَالَ الثَّلَاثُ : اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أَجْرَاءَ فَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ فَتَمَرَّتْ أَجْرُهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ ، فَجَاءَنِي بَعْدَ جِئٍ ، فَقَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ ، أَذْ إِلَى أَجْرِي ، فَقُلْتُ لَهُ : كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ مِنَ الْإِبِلِ ، وَالْبَقَرِ ، وَالْغَنَمِ ، وَالرَّقِيقِ ، فَقَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ ، لَا تَسْتَهْزِئْ بِي ، فَقُلْتُ : إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ فَأَخَذَهُ كُلَّهُ ، فَاسْتَأْفَقَهُ فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ شَيْئًا ، اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ ، فَافْرِجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ، فَاَنْفَرَجَتْ الصَّخْرَةُ ، فَخَرَجُوا يَمْشُونَ)) .

دعبدالله بن عمر رضي الله عنهما نه روايت دى چى وائي : ما د رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام نه واوريدل چى فرمايل يې :

تر تاسې نه په مخكنيو امتونو كې درې كسان (په لاره) روان وو ،دوى د شپې تېرولو په موخه يوه غار ته راغلل او هلته ننوتل. د غره نه يوه لويه تېره را وښوده اوپه دوى پسې يې د غار خوله بنده كړه دوى وويل: يواځې په دې به وژغورل شئ، چې د خپلو نېكو عملونو په طفيل مو الله تعالى ته دعاء وكړئ ، يو خپله دعاء داسى پيل كړه:

يا الله زما مور او پلار بوداگان (سپين پيري) وو، ما به تر دوى وړاندې خپل اهل او مال ته شيدې د خلكو لپاره نه وركولې (يعنې هغوى مې دېته نه پرېښودل، چې زما د مور او پلار نه مخكې شيدې وځكې، بلكې لومړى به مې خپل مور او پلار ته د ځكلو لپاره وركولې) يوه ورځ د يوه شي په لټه پسې

ډېر لرې ولاړم، هغه مهال خپل کور ته راستون شوم، چې دوی دواړه ویده شوي وو، دوی ته مې شیدې را ولوشلې اما دوی ویده وو، دا مې زړه نه منله چې تر دوی وړاندې دې خپل اولاد ته شیدې د خکلو لپاره ورکړم، پیا له په لاس د دوی د راوبښېدلو په انتظار پاتې شوم، تردې چې سهار وځلېد او دوی را پاڅېدل او خپلې شیدې یې وڅکلې، ای الله! که چېرته ما دغه کار یواځې ستا د رضاء لپاره کړی و، نو په مونږ دغه مصیبت اسانه کړه، هغه تیره لرې شوه، خو دوی ترېنه دباندې نه شو وتلی، رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایل: هغه بل داسې و ویل: یاالله! زما د تره (کاکا) یوه لور وه، چې هغه ماته تر هر چا ډېره گرانه وه، ما دهنې سره د یو والې (د حرام کار) اراده وکړه، مگر هغې زه منع کړم تر دې چې یو کال قحطي راغله، هغه ماته راغله، ما هغې ته په دې شرط ۱۲۰ دینار ورکړل تر څو د هغې په بدل کې زما سره بد کار وکړي، هغه راضي شوه، او زما پری لاس بر شو مگر هغې راته و ویل: تاته دا نه ده روا چې دا مهر له حقه پرته مات کړې، (ده دې خبرې په اورېدلو) دا راته ډیره بده ښکاره شوه، چې زه دې خپل غرض پوره کړم، نو زه د هغه ځایه لاړم، حال دا چې هغه ماته تر هر څه ډېره گرانه او نژدې وه، هغه څه چې ما هغې ته ورکړي وو هغه می ورته پرېښودل، یاالله! که ما دا کار ستا د رضاء لپاره کړی وي، نو یاالله په مونږ رحم وکړې او دا تیره لیرې کړې، هغه تیره لرې شوه، خو دوی ترېنه نه شو وتلی.

رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایل: دریم داسې وویل:

یاالله ما څو مزدوران کار کولو ته راوستي وو، ما هغه ټولو مزدورانو ته خپله مزدوري ورکړه، خو په دوی کې یو د خپلې مزدورۍ د اخستلو پرته ولاړ، ما د هغه د مزدوري پیسې په کاروبار کې ولگولې، هغې ډېره گټه وکړه، څه وخت پس هغه کس راغی اوله ما څخه یې خپله مزدوري وغوښتله، ما هغه ته وویل: دا اوښان، غواگانې، پسونه او غلامان چې وینې دا ټول ستا دي، هغه راته وویل: ای د الله بنده خندا را پوری مه کوه، ما هغه ته وویل: رښتیا وایم او ټوټي در سره نه کوم، هغه ټول مال په مخه کړ او هېڅ شی یې هم پرې نه ښودل، یاالله که چېرته دغه کار ما ستا د رضاء لپاره کړی وي، نو زمونږ نه دا مصیبت لرې کړې، هماغه وه چې تیره لرې شوه او هغوی د هغه غار نه را ووتل او روان شول.

د حدیث تخریج:

بخاري: کتاب الاجارة، باب من استأجر أجيرا فترك أجره فعمل فيه المستأجر فزاد: حدیث: (۲۲۷۲).
او په کتاب البيوع، باب: اذا اشترى شيئا لغيره بغير اذنه فرضي، حدیث: (۲۱۵).
بخاري په أحاديث الأنبياء، باب حدیث الغار (۳۴۶۵) او په كتاب الأدب، باب: اجابة دعاء من بر والديه (۵۹۷۴) او په كتاب الحرث والعمارة، باب اذا زرع بمال قوم غير اذنهم (۳۳۳۳).
مسلم: كتاب الرقاق: باب: قصة اصحاب الغار الثلاثة، والتوسل بصالح الأعمال، حدیث: (۲۷۴۳).

د حدیث فائدي:

- ۱: په خوشحالي کې د الله عزوجل يادول ددې سبب گرځي، چې الله عزوجل به دى په سختيو کې ياد ولري.
- ۲: په ښه عملونو سره دعا کول لکه د مور او پلار سره ښه کول د زنا نه ځان ساتل، امانت ساتل، چې څوک محتاج وي د هغوى سره په پټه مرسته کول او داسې نور.
- ۳: ښه ناسته او ښه ملگرتيا د کاميابۍ او نجات سبب گرځي .
- ۴: د مور او پلار عزت، احترام او د هغوى په خدمت کې سختي گالل تر ټولو ښه او بهتره عمل دى او د هغو سره مينه تر هر څه مخکې دى.
- ۵: کله چې مور او پلار بوداگان شي د هغوى حق زياتېږي او د دې ټولو نه ډېر د هغوى سره ناسته او خبرې اورېدل ضروري دي د هغوى شرعي حاجتونه پوره کول د هر څه نه اول او ضرور دي.
- ۶: الله داسې هېڅ يو عمل نه قبلوي چې هغه خالص د هغه لپاره نه وي.
- ۷: د زنا او هر ناوړه عمل نه ځان ساتنه خير پيدا کوي.
- ۸: امانت خپل حقدار ته سپارل او په هغې کې خيانت نه کول د الله د رضا او خوشحالي سبب گرځي لکه څنگه چې اخري کس وويل او تېره بيخي لرې شوه او هغوى د غار څخه ووتل.
- ۹: وليان او د الله دوستان کرامات لري، خو د الله د دوستانو د کرامت او د شيطان د ملگرو سحر کې فرق واضح دى.
- ۱۰: د مخکنيو قومونو کېسو کې د عبرت ډېر څه نغښتي دي، چې انسان ته پکار دي د هغوى د ژوند نه عبرت واخلي.

۲: توبه ويستونکې قاتل:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كَانَ فَيَمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا ، فَسَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَدْ أَعْلِمَ عَلَى رَأْسِهِ ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ فَقَالَ: لَا، فَقَتَلَهُ فَكَمَلَ بِهِ مِائَةً ، ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَدْ أَعْلِمَ أَهْلَ الْأَرْضِ ، قَدْ أَعْلِمَ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَمَنْ يُحَوِّلْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ، انْطَلِقْ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا ؛ فَإِنْ بَلَغَ أَنْ تَعْبُدُونَ اللَّهَ فَاعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ ، فَانْطَلِقْ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ

وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ : جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ . وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ : إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ ، فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ ، فَقَالَ : قِسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَإِلَى أَيِّهِمَا كَانَ أَذْيٌ فَهُوَ لَهُ ، فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَذْيً إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ ، فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ .

دأبو سعيدالخدري رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرماییل : له تاسې نه په مخکنیو امتونو کې یو کس وو، چې زهه نوي (۹۹) قتلونه یې کړي وو، هغه د ځمکې په مخ تر ټولو څخه د لوی عالم پوښتنه وکړه، خلکو ورته یو راهب وښوده، هغه راهب ته ورغی او ورته یې وویل: ما نهه نوي مړي کړي دي. آیا زما توبه به قبوله شی که نه؟ راهب ورته وویل: نه! هغه کس راهب هم وواژه او په دې سره یې سل مړي پوره کړل. بیا یې د خلکو څخه په ځمکه تر ټولو د ښه عالم پوښتنه وکړه، خلکو ورته یو بل عالم وښوده، قاتل عالم ته ورغی او ورته یې وویل: ما سل مړي کړي آیا زما توبه به قبوله شی؟! هغه ورته وویل: هو! څوک دی چی ستا او د توبي ترمنځ حائل شي، ته داسې وکړه چې فلاني ځای ته لاړ شه، هلته څه خلک دي چې هغه د الله عزوجل په عبادت بوخت دي ته هم د هغوی سره په عبادت کې مصروفه شه، او خپل ځای (کلی) ته مه ځه، ځکه هغه بد ځای دی. هغه کس د هغه ځای په لور روان شو، خو هغه ځای ته د رسېدلو نه مخکې په نیمايي لار کې ورته مرگ راغی ، د عذاب او رحمت فرښتې په خپلو کې په دعوه شوی ، د رحمت فرښتو وویل: هغه توبه ویستلې وه او د الله لور ته یې رجوع کړې وه، د عذاب فرښتو وویل: هغه هېڅ ښه عمل نه دی کړی، تردې چې د انسان په شکل یوه فرښته راغله، نو دواړو ډلو (دنیکی او عذاب فرښتو) په هغه د فیصلې کولو موافقه وکړه، هغه وویل:

د دې دواړو کلو ترمنځ ځمکه اندازه (لویشت) کړئ هغه (سړی) چې کوم کلی ته نژدې وي، نو بیا یې هماغه فرښته روح واخلي ، کله چې هغوی د ځمکې اندازه واخیستله، نو هغه (سړی) هغی ځمکې ته نژدې و چې د کومی قصد یې کړی و، نو د رحمت فرښتو د هغه روح واخیسته ، قتاده وايي: حسن وایي: ما اوریدلي دي چې هغه کله مړ کېده، نو په سینه وغورځېده. (تر څو هغه کلي ته نژدې شي).

د حدیث تخریج:

بخاري: کتاب: أحادیث الأنبياء، باب: حدیث الغار، حدیث: (۳۴۷۰)
مسلم واللفظ له: کتاب التوبة، باب: قبول التوبة القاتل، وان کثر قتله، حدیث: (۲۷۶۶)
ابن ماجه: أبواب الديات، باب: هل لقاتل مؤمن توبة، حدیث، (۲۶۲۲)

د حدیث فائدي:

۱: که د بنده گناهونه هر څومره هم ډېر شي الله عزوجل بيا هم ورته د توبې دروازه خلاصه کړې ده. الله عزوجل فرمايلي:

(قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ) . د زمرسورت ۵۳ ایت .

ووايه (ای محمده! چې الله عزوجل فرمايلي) ای زما هغه بنده گانو چې په خپلو نفسونو يې اسراف، د الله له رحمته مه نا امیده کېږئ، بېشکه الله ټول گناهونه ببني او بېشکه هغه (الله عزوجل) ډېر بشونکې او رحم کونکې دی.

۲: د الله عزوجل د رحمت څخه نا امیدي انسان نور هم بې لارې کوي او بدۍ ته يې کشوي لکه په دې کېسه کې چې هغه سړي راهب مړ کړ او د هغه په قتل يې سل مرگونه پوره کړل.

۳: له علم نه پرته د فتویٰ خبره کول د خلکو او ویونکې د هلاکت سبب گرځېدلی شی.

۴: چاته چې د کومې مسئلې په باره کې مشکل وي او غواړي خپله مسئله حل کړي پکار ده، چې یو تکړه او ښه عالم نه پوښتنه وکړي.

۵: څوک چې توبه اوباسي هغه ته ضروري ده، چې د خپلو خرابو ملگرو او خرابو ځایونو کې د ناستې څخه ډډه وکړي، تر څو د هغوی سره د ناستې له امله بېرته په گناه کې واقع نه شي.

۶: د ښو خلکو سره ناسته د دې سبب گرځي، چې انسان ښه کارونه وکړي او له بدو نه ځان وساتي.

۷: د گناه کولو نه وروسته په گناه پښیمانتیا او د الله عزوجل څخه د بښنې غوښتل کول لازم دي.

۸: الله عزوجل هره گناه ببني خو شرک یواځې داسې گناه ده، چې هغه نه ببني، الله عزوجل فرمايلي: (أَنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ)

بېشکه الله عزوجل دا نه ببني چې دهغه سره شریک ونيول شي او هغه گناه چې له شرکه ښکته وي (که کبیره وي او که وږه) هر هغه چاته يې بښي چې چاته يې و غواړي.

۹: الله عزوجل بنده ته د هغه د نیت کولو مطابق جزاء ورکوي که څه هغه عمل هم نه وي کړی، لکه په پورتنۍ کېسه کې چې هغه سړی هغه ځای ته ونه رسېده چې په کوم ځانې کی ښه خلک اوسیدل او په لاره کې مړ شو .

۱۰: هغه فرښتې چې د انسانانو روح اخلي فرق لري، کوم خلک چې ښه او صالح وي د هغوی روح د رحمت فرښتې او کوم چې بیا بد وي د هغوی روح بیا د عذاب فرښتې اخلي.

۳: د یوه کس له امله د پوره ملت لار ښوونه :

عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " كَانَ مَلِكٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَكَانَ لَهُ سَاحِرٌ، فَلَمَّا كَبِرَ، قَالَ لِلْمَلِكِ : إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ، فَأَبْعَثْ إِلَيَّ غُلَامًا أَعْلِمُهُ السِّحْرَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ غُلَامًا يُعَلِّمُهُ، فَكَانَ فِي طَرِيقِهِ إِذَا سَلَكَ رَاهِبٌ، فَقَعَدَ إِلَيْهِ وَسَمِعَ كَلَامَهُ، فَأَعْجَبَهُ، فَكَانَ إِذَا أَتَى السَّاحِرَ مَرًّا بِالرَّاهِبِ، وَقَعَدَ إِلَيْهِ، فَإِذَا أَتَى السَّاحِرَ ضَرَبَهُ، فَشَكَكَ ذَلِكَ إِلَى الرَّاهِبِ، فَقَالَ : إِذَا خَشِيتَ السَّاحِرَ، فَقُلْ حَبَسَنِي أَهْلِي، وَإِذَا خَشِيتَ أَهْلَكَ، فَقُلْ حَبَسَنِي السَّاحِرَ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَتَى عَلَى دَابَّةٍ عَظِيمَةٍ قَدْ حَبَسَتْ النَّاسَ، فَقَالَ : الْيَوْمَ أَعْلَمُ السَّاحِرُ أَفْضَلُ أَمْ الرَّاهِبُ أَفْضَلُ، فَأَخَذَ حَجَرًا، فَقَالَ : اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ أَمْرُ الرَّاهِبِ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ أَمْرِ السَّاحِرِ، فَأَقْتُلْ هَذِهِ الدَّابَّةَ حَتَّى يَمْضِيَ النَّاسُ، فَرَمَاهَا فَقَتَلَهَا، وَمَضَى النَّاسُ، فَأَتَى الرَّاهِبَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ : أَيُّ بَنِي أَنْتَ الْيَوْمَ أَفْضَلُ مِنِّي قَدْ بَلَغَ مِنْ أَمْرِكَ مَا أَرَى، وَأَنْتَ سُبَّتَلَى فَإِنْ ابْتَلَيْتَ فَلَا تَدُلَّ عَلَيَّ، وَكَانَ الْغُلَامُ يُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ، وَيُبَادِي النَّاسَ مِنْ سَائِرِ الْأَذْوَاءِ، فَسَمِعَ جَلِيسٌ لِلْمَلِكِ كَانَ قَدْ عَمِيَ، فَأَتَاهُ بِهَذَانِ كَثِيرَةٍ، فَقَالَ : مَا هَا هُنَاكَ أَجْمَعُ إِنْ أَنْتَ شَفَيْتَنِي، فَقَالَ : إِنِّي لَا أَشْفِي أَحَدًا إِنَّمَا يَشْفِي اللَّهُ، فَإِنْ أَنْتَ آمَنْتَ بِاللَّهِ دَعَوْتُ اللَّهَ فَشَفَاكَ، فَأَمَنَ بِاللَّهِ فَشَفَا هَالِكًا، فَأَتَى الْمَلِكَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ كَمَا كَانَ يَجْلِسُ، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ : مَنْ رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ ؟، قَالَ : رَبِّي، قَالَ : وَلَكَ رَبٌّ غَيْرِي ؟، قَالَ : رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الْغُلَامِ، فَجِيءَ بِالْغُلَامِ، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ : أَيُّ بَنِي قَدْ بَلَغَ مِنْ سِحْرِكَ مَا تُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ، وَتَفْعَلُ وَتَفْعَلُ، فَقَالَ : إِنِّي لَا أَشْفِي أَحَدًا إِنَّمَا يَشْفِي اللَّهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الرَّاهِبِ، فَجِيءَ بِالرَّاهِبِ، فَقِيلَ لَهُ : ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَتَى فَدَعَا بِالْمُنْشَارِ، فَوَضَعَ الْمُنْشَارَ فِي مَفْرَقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ حَتَّى وَقَعَ شِقَاؤُهُ ثُمَّ جِيءَ بِجَلِيسِ الْمَلِكِ، فَقِيلَ لَهُ : ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَتَى فَوَضَعَ الْمُنْشَارَ فِي مَفْرَقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ بِهِ حَتَّى وَقَعَ شِقَاؤُهُ، ثُمَّ جِيءَ بِالْغُلَامِ، فَقِيلَ لَهُ : ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَتَى فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ : اذْهَبُوا بِهِ إِلَى جَبَلٍ كَذَا وَكَذَا، فَاصْغِدُوا بِهِ الْجَبَلَ، فَإِذَا بَلَغْتُمْ ذُرْوَتَهُ، فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاطْرَحُوهُ، فَذَهَبُوا بِهِ فَصَعِدُوا بِهِ الْجَبَلَ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَجَرَفَ بِهِمُ الْجَبَلُ، فَسَقَطُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ : مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ ؟، قَالَ : كَفَانِيَهُمُ اللَّهُ، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ : اذْهَبُوا بِهِ، فَاحْمِلُوهُ فِي قُرْقُورٍ، فَتَوَسَّطُوا بِهِ الْبَحْرَ، فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ، وَإِلَّا قَافِدُفُوهُ، فَذَهَبُوا بِهِ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَانْكَفَأَتْ بِهِمُ السَّفِينَةُ، فَعَرَفُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ، فَقَالَ لَهُ : الْمَلِكُ مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ ؟، قَالَ : كَفَانِيَهُمُ اللَّهُ، فَقَالَ لِلْمَلِكِ : إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا أَمُرُكَ بِهِ، قَالَ : وَمَاهُو ؟، قَالَ : تَجْمَعُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَتَصْلُبُنِي عَلَى جَذَعٍ ثُمَّ خُذْ سَهْمًا مِنْ كِتَانِي، ثُمَّ صَبِّحِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ، ثُمَّ قُلْ : بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغُلَامِ، ثُمَّ ارْمِنِي، فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ قَتَلْتَنِي، فَجَمَعَ النَّاسُ فِي

صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَصَلَبَهُ عَلَى جَذَعٍ، ثُمَّ أَخَذَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ، ثُمَّ وَضَعَ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ، ثُمَّ قَالَ :
 بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغُلَامِ ثُمَّ رَمَاهُ، فَوَقَعَ السَّهْمُ فِي صَدْعِهِ، فَوَضَعَ يَدَهُ فِي صَدْعِهِ فِي مَوْضِعِ السَّهْمِ، فَمَاتَ
 ، فَقَالَ : النَّاسُ آمَنُوا بِرَبِّ الْغُلَامِ، آمَنُوا بِرَبِّ الْغُلَامِ، آمَنُوا بِرَبِّ الْغُلَامِ، فَأَتَى الْمَلِكُ، فَقِيلَ لَهُ : أَرَأَيْتَ
 مَا كُنْتَ تَحْذَرُ ؟، قَدْ، وَاللَّهِ ! نَزَلَ بِكَ حَدْرُكَ قَدْ آمَنَ النَّاسُ، فَأَمَرَ بِالْأَخْذِ فِي أَفْوَاهِ السِّكِّ
 ، فَخُذْتُ وَأَضْرَمَ التِّيرَانَ، وَقَالَ : مَنْ لَمْ يَرْجِعْ عَنْ دِينِهِ ، فَأَحْمُوهُ فِيهَا أَوْقِلَ لَهُ افْتِحِمَ، فَفَعَلُوا حَتَّى
 جَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا، فَتَقَاعَسَتْ أَنْ تَقَعَ فِيهَا، فَقَالَ لَهَا الْغُلَامُ : يَا أُمَّةَ اصْبِرِي، فَإِنَّكَ عَلَى
 الْحَقِّ .

دصهيب رضی الله عنه نه روایت دی چې وایي: رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل:
 تر تاسې نه په مخکې امتونو کې یو بادشاه و او هغه سره یو کودگر (جادوگر) و، کله چې هغه کودگر
 بوډا (سپین پیری) شو، نو بادشاه ته یې وویل: یو ځوان را ولېږه تر څو زه هغه ته کودې (جادو) ور
 ونیسم بادشاه هغه ته یو هلک ور ولېږه، کودگر به هغه ته کودې بنودلې، هغه هلک به چې په کومه
 لار کودگر ته ورته هلته به یو راهب کېناسته، دغه هلک یوه ورځ هغه راهب ته کېناست او د هغه
 خبرې یې واوریدې، هغه هلک به چې هر وخت کودگر ته ورته، نو د راهب سره به ناست و، کله به
 چې نا وخته کودگر ته ورغی هغه به بیا واهه، هلک راهب ته د کودگر د وهلو شکایت وکړ، راهب ورته
 وویل:

کله چې ته د کودگر نه ډارېږی (چې ودې نه وهي) نو هغه ته وایه چې زه د کور خلکو ایسار کړی وم
 او کله چې د کور خلکو څخه ډارېږی، نو هغوی ته وایه چې زه کودگر ایسار کړی وم، هغه هلک یوه
 ورځ په لاره تېرېده، چې یو غټ ځناور یې ولید چې لاره یې بنده کړې وه، هلک د ځانه سره وویل:
 نن به پوه شم چې راهب غوره دی او که کودگر. هغه یوه تېره را واخیستله او داسې یې وویل:
 یاالله! که تاته د کودگر نه د راهب عمل ډېر خوښ وي، نو دا ځناور مې کړه تر څو خلک په لاره تېر
 شي او بیا یې په هغه تېره هغه ځناور وویشته، چې هغه مې شو او خلک تیر شول، هغه هلک بیا راهب
 ته ورغی او ټوله قیصه یې ورته وکړه. راهب ورته وویل:

ای ځویه! زه چې تا وینم نو نن ورځ ته زما څخه غوره یې، ته به ډېر زر په ازمايښت کې راگیر شې که
 چېرته ته به ازمايښتونو کې راگیر شې نو ما چاته مه ور ښییه.

هغه هلک به د ږندو، برص (برگي مرض) او نورو مرضونو علاج کاوه، د پاچاه د مجلس یوه ملگري چې
 هغه ږوند شوی و د هغه په باره کې واورېدل، هغه د ډېرو سوغاتونو سره هغه هلک ته راغی او ورته
 یې وویل:

که چېرته ته ما جوړ کړې دا ټول مال ستا دی ، هغه هلک ورته وویل: زه ددې وس نه لرم چې څوک جوړ کړم بلکې الله عزوجل شفاء ورکوي، که چېرته ته ایمان رواړې زه به الله عزوجل ته دعاء وکړم چې هغه تاته شفاء درکړي، هغه کس ایمان رواړ او الله عزوجل هغه ته شفاء ورکړه.

د بادشاه دغه وزیر بادشاه ته ورغی او د مخکي په څیر په هغه ځای کې ورسره کیناست چې مخکې به کیناسته، پادشاه ورته وویل:

ستا د سترگو نور چا بیرته درکړ، هغه ورته وویل: زما رب. بادشاه ورته وویل: آیا ته زما نه بغیر بل رب لری؟ وزیر ورته وویل:

زما او ستا دواړو رب الله دی. بادشاه هغه ونيوه او تر دې یې سزا ورکړه چې اړ شو او بادشاه ته یې هغه هلک ور وښوده کوم چې ده ته دعاء کړی وه، پاچا هغه هلک را وغوښته، پاچا هغه هلک ته وویل:

زما بچیه! ته په کوډگرۍ کې دې درجې ته ورسېدې چې ړانده او برص ښه کوې او داسې او داسې کارونه کوې. هلک پاچا ته وویل:

زه چاته هم د شفاء ورکولو وس نه لرم بلکې الله عزوجل شفاء ورکوي. پاچا هغه دومره وواهه تر هغې چې هغه د راهب نوم ور وښوده. پاچا راهب ونيوه او هغه ته یې وویل: خپل دین څخه وگرځه. خو راهب انکار وکړ او په خپل دین ولاړ وه. پاچا اړه را وغوښته او د راهب په سر یې کېښوده تر څو هغه نیمایي کړي، خو هغه لا هماغسې په خپل دین کلک ولاړ و، هغه راهب یې دوه ټوټې کړ بیا یې هغه وزیر را وغوښته او ورته یې وویل: له خپل دین نه وگرځه، هغه انکار وکړ، د هغه په سر یې هم اړه کېښوده او داسې یې اړه کړ چې دوه ټوټې شو. ورپسې یې هغه هلک را وغوښت او ورته یې وویل: له خپل دین څخه واوړه. هغه انکار وکړ. پاچا هغه خپلو یوه ډله دوستانو ته وسپاره او ورته یې وویل:

دا فلاڼي غره ته بوځئ او د هغه غره پاس څوکې ته یې وخېژوئ. کله چې د غره څوکې ته ورسېدل دې هلک ته ووايئ، چې خپل دین نه واوړي، که چېرته هغه د خپل دین نه و گرځېده، نو ښه که نه بیا یې د هغه ځای نه ښکته را وغورځوئ. هغوی دا هلک د غره سر ته وخيژاوه هغه هلک هلته داسې دعاء وکړه: یاالله څنگه دې چې خوښه وي هغسې ما د دوی له شر نه په امان کې وساته.

(دهغه له دعا سره) غر وخوځېده (ولږځېده) او هغه کسان ترېنه لاندې را وغورځېدل. هغه هلک پاچا ته راغی. پاچا ترېنه (په حیرانۍ سره) پوښتنه وکړه: ستا سره چې کوم کسان تللي ول هغوی څه شول ؟ هلک ورته وویل: الله عزوجل زه د هغوی د شره نه وساتلم.

پاچاه هغه نورو کسانو ته وسپاره او ورته یې وویل: دا په یوه کشتۍ کې سوړ کړئ او د بحر منځ ته یې ورسوئ. کله چې د بحر منځ ته ورسیدئ نو ده ته ووايئ که د خپل دین نه واوښته نو پرې یې ږدئ که نه نو بیا یې اوبو ته ور وغورځوئ. هغوی چې کله د بحر منځ ته ورسېدل هلک الله عزوجل ته دعا وکړه : یاالله ته چې څنگه غواړې هغسې ما د دوی د شر څخه وساته په هغوی باندې کشتۍ واوښتله او

دوی د کشتۍ سره ډوب شول او هغه هلک پاچا ته روغ را وگرځېده. پاچا ترېنه وپوښتل: تا سره چې کوم کسان تللي ول هغه څه شول؟ هلک ورته وویل: الله عزوجل زه د هغوی د شره څخه وساتلم. بیا هلک پاچا ته وویل:

ته ما تر هغې نه شې مړ کولی تر څو زما په وینا عمل ونه کړې؟ پاچا ورته وویل: هغه څه شی دی؟! هلک ورته وویل: ټول خلک په یو میدان کې را غونډ کړه او په یوه لرگي پوری ما وتړه، بیا زما د غشو له کڅوړې څخه یو غشی را واخله او هغه بیا په لېنډه کې کېږده او ووايه: د هغه الله په نوم چې د دغه هلک رب دی؟ بیا ما په غشي ووله. که چېرته ته داسې وکړې نو په دې توانېږی چې ما قتل کړې پاچا خلک یو میدان ته را ټول کړل او هغه هلک یې په یوه لرگي پورې وتاړه او بیا یې د هغه د غشو د کڅوړې څخه غشی را واخست او وپې ویل: د هغه الله په نوم چې د دغه هلک رب دی او بیا یې هلک په اورمېر (څټ) کې وویشت هغه هلک خپل لاس په هغه ځای کېښود په کوم ځای چې لگېدلی و او مړ شو. کله چې خلکو دا حال ولیده، نو خلکو وویل: مونږ ددغه هلک په رب باندې ایمان راوړو، مونږ د دغه هلک په رب ایمان راوړو، مونږ ددغه هلک په رب ایمان راوړو. پاچا ته وویل شول چې د څه نه ډارېدې هماغه وشول (یعنې خلکو ایمان راوړو) پاچا حکم وکړ چې د لارو په غاړو باندې کنډې (خندق) وباسي، کله چې خندق وویستل شول په هغې کې اور بل شو او بیا بادشاه وویل: څوک چې د خپل دین (یعنې د هغه هلک دین) نه وانه وړي، نو هغوی په دغه خندق کې ور وغورځوی او یا هغوی ته ووايي چې ځانونه ور وغورځوي (ټوپ ور ووهي) خلکو همداسې وکړل تر دې چې یوه ښځه راغله چې دهغې په غېږ کې زوی هم وه، هغه ښځه وروسته شوه چې ور ونه غورځیږي (یعنې وروسته شوه د غورځېدلو نه) دهغې د غېږې ماشوم ورته وویل: مورې! صبر وکړه ته په حقه یې.

د حدیث تخریج:

مسلم واللفظه: کتاب الزهد (والرقائق) باب: قصة أصحاب الأخدود والساحر والراهب والغلالم، حدیث: (۳۰۰۵).
ترمذي: أبواب تفسير القرآن عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب: ومن سورة البروج، حدیث: (۳۳۴۰).

د حدیث فائدي:

۱: د الله عزوجل او اسلام دښمنانو تل د دې هڅه کړې چې د کم او لږ عمر خلک په خپلو اهدافو کې راگیر کړي او هغه بیا هغسې د خپلو موخو لپاره استعمال کړي څنگه یې چې خوښه وي ځکه همدغه ماشومان د راتلونکي مشران جوړېږي، ځکه خو هغه جادوگر پاچا ته وویل: زه بوډا شوی یم یو ماشوم (هلک) را ولېږه چې جادو ورته ور وښیم.

۲: الله عزوجل چې چاته د خير او هدايت اراده وکړي هغه ته بيا لاره او کار اسانه کوي، لکه څنگه چې هغه هلک جادوگر ته ورته تر څو جادو ور څخه زده کړي خو په لار کې يې راهب وليده.

۳: دُعا د مسلمان سلاح ده، څنگه چې هغه هلک په لاره روان و، نو په لاره کې يې هغه وحشي ځناور وليد او دُعا يې وکړه.

۴: بعضو نېکو، صالحو او پرهيزگاره مسلمانانو ته الله عزوجل کرامات هم ورکوي لکه هغه هلک چې به خلک دمول او روڼدوالي او د پېس مرض به يې الله ښه کاوه.

۵: د مسلمان تر ټولو لوی فکر بايد د الله عزوجل په لاره کې د دعوت او نېکو ته د بلنې وي لکه څنگه چې هغه هلک د پاچاه وزير ته وويل: زه خلک نه روغوم بلکې الله ورته صحت ورکوي، که چېرته ته ايمان راوړې زه به الله ته دعا وکړم.

۶: کله چې د کوم مسلمان ايمان په الله ډېر پوخ او کلک شي، نو هغه بيا د ايمان تر ټولو لويو درجو ته رسيږي لکه څنگه چې يې په دغه کيسه کې هغه سړی د سر له خوا نه دوه ځايه اړه کړ، خو د الله عزوجل مينه او ايمان ورته د خپل ځان څخه ډېر گران وه.

۷: کله چې يو مسلمان په کوم مشکل کې راگير شي او يا هم ورسره څوک ظلم کوي بايد دعا وکړي لکه هغه ماشوم چې کړې وه، کله چې يې هغه د غر نه را غورځاوه او په اوبو کې يې غرقاوه.

۸: په عمل کې د برکت سبب او د هغه رښتيا کېدل د بسم الله ويلو سره تړلی دی لکه څنگه چې په دغه کيسه کې هلک پاچا ته وويل: دا ووايه، شروع کوم په نوم د دغه هلک د رب او بيا ما په غشي ووله، که چېرته ته داسې (بسم الله ووايې) کولی شي چې بيا ما قتل کړې.

۹: په دې کېسه کې د هغو کسانو ذکر هم راغلی، چې هغوی مسلمانان شول، نو د هغوی مسلمانېدل هم د دغه هلک چې پاچا مړ کړ په نېکيو کې حسابېږي، ځکه هغه خلک چې مسلمانېدل نو ويې ويل چې مونږ د دغه هلک په رب ايمان راوړی دی، مونږ د دغه هلک په رب ايمان راوړی دی دغه خلک د دغه هلک له امله مسلمانان شول. د سعد بن سهل رضی الله عنه نه يو اوږد حديث روايت دی، چې رسول الله عليه الصلاة والسلام په کې وفرمايل:

(لَاَنْ يُهْدَى بِكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَّكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ)

ژباړه: که ستا په وجه (له امله) الله عزوجل يو کس ته هدايت وکړي، نو دا ستا لپاره د سرو اوښانو د درلودلو څخه بهتره دی.

بخاري: کتاب فضائل اصحاب النبي صلى الله عليه وسلم، باب: مناقب علي بن أبي طالب.... (۳۷۰۱)
مسلم: کتاب فضائل الصحابة، باب: من فضائل علي بن أبي طالب: (۳۴۰۶)
ابوداود: کتاب اول کتاب العلم. باب فضل النشر العلم (۳۶۶۱)

- ۱۰: په دعوت کې دا شرط نه دی چې يواځې پلار، مور او يا هم نور مشران دې بچيو او وړو ته بلنه ورکړي بلکې واړه هم مشرانو ته دعوت ورکولى شي لکه په دغه کيسه کې چې ماشوم خپلې مور ته وويل چې، صبر وکړه ته په حقه يې.
- ۱۱: د دې کېسې نه مالومه شوه چې په مخکنيو امتونو کې هم مؤمنان په خپل دين ډېر کلک ولاړ وو لکه وزير او راهب ته چې بادشاه سخته سزا ورکړه، خو هغوى د خپل دين څخه وا نوبتل.

۴: د الله تعالى د رحمت له کبله د رسول الله عليه السلام امت نه غنیمت حلال شو .

عن أبي هريرة رضي الله عنه ، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " غَزَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ، فَقَالَ لِقَوْمِهِ : لَا يَتَّبِعُنِي رَجُلٌ قَدْ مَلَكَ بُضْعَ امْرَأَةٍ ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَنْبِيَّ بِهَا ، وَلَمَّا يَنْبِي ، وَلَا آخِرُ قَدْ بَنَى بُنْيَانًا ، وَلَمَّا يَرْفَعُ سُقْفَهَا ، وَلَا آخِرُ قَدْ اشْتَرَى غَنَمًا - أَوْ خِلْفَاتٍ - وَهُوَ مُنْتَظَرٌ وَلَا ذَهَابٌ " ، قَالَ: " فَغَزَا ، فَأَذَى لِلْقُرَيْةِ حِينَ صَلَاةِ الْعَصْرِ ، أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ ، فَقَالَ لِلشُّمُسِ : أَنْتِ مَأْمُورَةٌ ، وَأَنَا مَأْمُورٌ ، اللَّهُمَّ ، احْبِسْهَا عَلَيَّ شَيْئًا ، فَحَبَسَتْ عَلَيْهِ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ " ، قَالَ: " فَجَمَعُوا مَاغْنِمُوا ، فَأَقْبَلَتِ النَّارُ لِتَأْكُلَهُ ، فَأَبَتْ أَنْ تَطْعَمَهُ ، فَقَالَ: فِيكُمْ غُلُولٌ ، فَلْيَبَايِعْنِي مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ رَجُلٌ ، فَبَايَعُوهُ ، فَلَصِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ ، فَقَالَ: فِيكُمْ الْغُلُولُ ، فَلْيَبَايِعْنِي قَبِيلَتَكَ ، فَبَايَعْتُهُ " ، قَالَ: " فَلَصِقَتْ يَدُ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ ، فَقَالَ: فِيكُمْ الْغُلُولُ ، أَنْتُمْ عَلَلْتُمْ " ، قَالَ: " فَأَخْرَجُوا لَهُ مِثْلَ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنْ ذَهَبٍ ، قَالَ: فَوَضَعُوهُ فِي الْمَالِ وَهُوَ بِالصَّعِيدِ ، فَأَقْبَلَتِ النَّارُ فَأَكَلَتْهُ ، فَلَمْ يَحِلَّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ مِنْ قَبَلِنَا ، ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رَأَى ضَعْفَنَا وَعَجَزَنَا ، فَطَيَّبَهَا لَنَا .

د أبو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایل: په نبیانو کې یو نبي غزا کوله ، خپل قوم ته یې وویل: هغه څوک دې له ما سره نه ځي چا چې کورده کړي وي او هغه تر اوسه واده نه وي کړی او غواړي چې واده وکړي او نه دې هغه څوک راسره ځي، چې هغوی کور جوړ کړی وي او د هغه بام یې لا نه وي جوړ کړی (د کوتي چت یی نه وی اچولی)، او نه هغه څوک چې هغوی اوزې (چلی) او نور حیوانات لري او هغوی په دې انتظار کې وي، چې کله به بچي راوړي، هغه پیغمبر غزا ته روان شو او د مازدیگر د لمانځه یا هغه ته نزدې وخت کې هغه کلي ته ورنلې شو (چېرته چې په جهاد کولو مامور شوی و) لمر ته یې وویل: ته هم تابعدار یې او زه هم یا الله دا لمر د لږ وخت لپاره را ایسار کړې، لمر ودرېده تر دې چې هغوی فاتح شول، هغوی د غنیمت مال جمع کړ او اور راغی تر څو د هغوی غنیمت وخوري، مگر اور هغه د غنیمت مال ونه خوړ، هغه نبي وویل: په تاسو کې چا د غنیمت په مال کې خیانت کړی دی، تاسو د هرې قبیلې یو، یو کس زما سره بیعت وکړئ، هغوی بیعت وکړ، د یوه کس لاس د هغه نبي د لاس سره ونښته. نبي علیه السلام هغه ته وویل: ستاسو په قبيله کې چا خیانت کړی دی، ستا قوم دی ما سره بعت وکړی تر دې چې د هغه سړي ټولې قبیلې د هغه سره بیعت وکړ، د دغه قبیلې د دوو یا دریو کسانو لاس د هغه نبي علیه السلام د لاس سره ونښته هغه ورته وویل: په تاسو کې چا خیانت کړی دی، تر دې چې هغوی د غوا د سر په اندازه سره زر راوړل، هغوی هغه سره زر په یو لوړ (اوچت) ځای کې د هغه مال سره یو ځای کېښودل، اور راغی او هغه د غنیمت مال یې وخور. بیا رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل

: زموږ نه مخکې هېچا ته هم د غنيمت مال نه و حلال، مگر الله عزوجل زموږ کمزوري او عاجزي وليدله نو موږ ته يې غنيمت حلال کړ.

د حديث نغږيچ:

بخاري : کتاب : فرض الخمس ،باب : قول النبي عليه السلام أحلت لكم الغنائم ،حديث : (۳۱۲۴) او په کتاب النکاح ، باب : من أحب البناء قبل الغزو (۵۱۵۷) .
مسلم واللفظ له : کتاب الجهاد والسير ،باب : تحليل الغنائم لهذه الأمة خاصة،حديث (۱۷۴۷).

د حديث فائدي:

- ۱: د مخکنيو ملتونو غنيموتونه ته به اور راغی او هغه به يې و خوړل.
- ۲: الله عزوجل په خپله لار کې پاک او حلال مال قبلوي.
- ۳: غنيمتونه صرف د رسول الله عليه الصلاة والسلام امت ته حلال شول مخکې نورو قومونو ته حرام ول.
- ۴: الله عزوجل چې کله د رسول الله عليه الصلاة والسلام د امت کمزوري او عاجزي وليدله نو غنيمتونه يې ورته حلال کړل.

۵: په دم سره شفا موندل:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: انْطَلَقَ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرُوهَا، حَتَّى نَزَلُوا عَلَى حَيٍّ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ، فَاسْتَضَافُوهُمْ فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُوهُمْ، فَلَدَغَ سَيِّدُ ذَلِكَ الْحَيِّ، فَسَعَوْا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْ أَتَيْتُمْ هَؤُلَاءِ الرَّهْطَ الَّذِينَ نَزَلُوا، لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ عِنْدَ بَعْضِهِمْ شَيْءٌ، فَأَتَوْهُمْ، فَقَالُوا: يَا أَيُّهَا الرَّهْطُ إِنَّ سَيِّدَنَا لَدَغَ، وَسَعَيْنَا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ، فَهَلْ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْكُمْ مِنْ شَيْءٍ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: نَعَمْ، وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْقِي، وَلَكِنَّ وَاللَّهِ لَقَدْ اسْتَضَفْنَاكُمْ فَلَمْ تُضَيِّقُوا، لَمَّا أَنَا بِرَاقٍ نَكُمُ حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعَلًا، فَصَاحَوْهُمْ عَلَى قَطِيعٍ مِنَ الْغَنَمِ، فَأَنْطَلَقَ يَتَقَلُّ عَلَيْهِ، وَيَقْرَأُ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) فَكَأَنَّمَا نُشِطُ مِنْ عِقَالٍ، فَأَنْطَلَقَ يَمْشِي وَمَا بِهِ قَلْبَةٌ، قَالَ: فَأَوْفُوهُمْ جُعَلَهُمُ الَّذِي صَاحَوْهُمْ عَلَيْهِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: أَقْسِمُوا، فَقَالَ الَّذِي رَقِيَ: لَا تَفْعَلُوا حَتَّى تَأْتِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَذْكُرَ لَهُ الَّذِي كَانَ، فَتَنْظُرَ مَا يَأْمُرُنَا، فَقَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَّرُوا لَهُ، فَقَالَ: «وَمَا يُذْرِيكَ أَنَّهَا رَقِيَّةٌ؟»، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ أَصْبَحْتُمْ، أَقْسِمُوا، وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ سَهْمًا» فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

د أبو سعيد الخدري رضی الله عنه نه روایت دی چې وایی:

د رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ډله صحابه په سفر لارل، هغوی د عربو یوې قبیلې سره پړاو واچوه، صحابه کرامو وغوښتل چې دغه قبيله د دوی مېلمستیا وکړي، خو هغې قبیلې انکار وکړ او دوی یې میلمانه نه کړل، د دغه قبیلې مشر مار وچيچه د قبیلې غړو د هغه هر رقم علاج وکړ، مگر د هغوی دغه علاج هېڅ فائده ونه کړه. د قبیلې یو کس وویل: که دغه کسانو ته ورشي چې هغوی دلته پړاو اچولی کېدای شي د هغوی سره څه وي، هغوی د صحابو رضی الله عنهم ځای ته راغلل او ورته یې وویل:

ای خلکو! زموږ د قبیلې مشر مار چيچلی دی مونږ ډېر کوشش وکړ خو هېڅ فائده یې ونه کړه په تاسو کې کوم کس څه لري؟ یو صحابي رضی الله عنه وویل: هو! په خدای قسم! زه دم کوم، مونږ ستاسو نه مېلمستیا وغوښته خو تاسو انکار وکړ تر هغې به زه دم ونه کړم تر څو چې تاسو ماته عوض را نه کړی هغوی، هغه ته د اوزو د رمي ورکولو وړانديز وکړ هغه صحابي په هغه کس باندې یې د فاتحې سورت لوسته او دم یې پری اچوه تر دې چې هغه ښه شو. داسې ښکارېده لکه چا چې د تېلو څخه خلاص کړی وی هغوی چې د صحابي سره کومه وعده کړې وه هغه یې ورکړه. په صحابو رضی الله

عنهم کې يو کس وويل: راځئ چې دا اوزې په خپلو کې تقسيم کړو، کوم صحابي چې دم اچولى و هغه وويل: صبر وکړى تر څو رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام ته ورشو او هغه ته ټوله کيسه ووايو، چې هغه څه حکم کوي؟! کله چې هغوى رسول الله عليه الصلاة والسلام په خدمت کې حاضر شول ټوله کيسه يې ورته وکړه، رسول الله عليه الصلاة والسلام ورته وفرمايل: ته څنگه پوه شوې چې په دې (د فاتحې سورت) سره دم کېږي. بيا هغه عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: تاسو ښه وکړل هغه تقسيم کړى او زما برخه هم په کې وکړئ. بيا رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام مبارک وخنډل.

د حديث تخریج :

صحيح البخاري واللفظ له: كتاب الإجارة ، باب ما يعطى فى الرقية على أحياء العرب بفاتحة الكتاب حديث: (٢٢٧٦) او په كتاب الطب ، باب : الرقى بفاتحة الكتاب، (٥٧٣٦) او په باب : النفث فى الرقية كې (٥٧٣٧) هم راغلى او همداسې په كتاب : فضائل القرآن ، باب : فضل فاتحة الكتاب (٥٠٠٦) صحيح مسلم: كتاب السلام، باب جواز أخذ الأجرة على الرقية بالقرآن و الأذكار، حديث: (٢٢٠١) سنن الترمذی: أبواب الطب عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء فى أخذ الأجر على التعويذ، حديث: (٢٠٦٣) سنن أبى داود: كتاب الإجارة، باب فى كسب الأطباء، حديث: (٣٤١٨) سنن ابن ماجه: أبواب التجارات، باب أجر الراقى، حديث: (٢١٥٦)

د حديث فائدي:

- ١: که چېرته به چا د صحابه کرامو سره بد وکړل، نو هغوى رضى الله عنهم به ورسره ښه کول.
- ٢: په سورة فاتحې سره د زهر لرونکي شيانو دم کېږي.
- ٣: قرآن کریم کې د هر مرض علاج شته. الله عزوجل فرمايلي: (وتنزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنين)
- ٤: صحابه رضى الله عنهم به د حرامو شيانو څخه سخته وېره کوله او ځان به يې ترينه ډېر په احتياط ساته لکه دغه کيسه کې صحابه کرامو د هغه اوزو د تقسيم خبره وکړه او بل صحابي ورته وويل: چې تر څو رسول الله عليه الصلاة والسلام ته نه يو ورغلي او د هغه نه مو پوښتنه نه وي کړي دا کار مه کوئ.
- ٥: د يو چا په دمولو سره د دم پيسې اخيستی شی.

٦: په رسول الله صلى الله عليه وسلم د قرآن کریم نازلیدل او خلک اسلام ته رابلل

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ : ((أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْهُ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ، ثُمَّ حُبِبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ - وَهُوَ لَتَعْبُدُ - اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لَذَلِكَ ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا ، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ : اقْرَأْ ، قَالَ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ ، قَالَ : فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ ، قُلْتُ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ ، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ ، قُلْتُ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ ، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّلَاثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : ((اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ)) ، (العلق : ١ ، ٣) ، فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ : زَمَلُونِي ، زَمَلُونِي فَرَمَلُونَهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ ، فَقَالَ لَخَدِيجَةَ - وَأَخْبَرَهَا الْحَبَرُ - لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ : كَلَّا وَاللَّهِ ! مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا ، إِنَّكَ لَتَصِلَ الرَّحِمَ ، وَتَحْمِلُ الْكُلَّ ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ ، فَاِنْطَلَقْتُ بِهِ خَدِيجَةَ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى - ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ - وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ ، فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ : يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ ، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى ؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبْرَ مَا رَأَى ، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى ، يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَدْعٌ ، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَوْ مُخْرِجِيْ هُمْ ؟ قَالَ : نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي ، وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَنْصُرَكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ .

د أم المؤمنين عائشې رضی الله عنها نه روایت دی چې فرمایي:

په اوله کې به چې په رسول الله عليه الصلاة والسلام وحی نازلیده هغه به ښه خوبونه لیدل، رسول الله عليه الصلاة والسلام به چې د شپې کوم خوب ولیده هغه به لکه د سهار د رڼا په خیر داسې ښکاره او صحیح ثابتېده، بیا رسول الله عليه الصلاة والسلام ته تنهایی خوښه شوه هغه عليه الصلاة والسلام به د حراء غار ته لاړ او هلته به پرله پسې څو شپې په عبادت بوخت و ، تر څو به چې به خپل کور ته ستون شو او د بیا لپاره به یې ځان تیار کړ ، بیا به د خدیجې رضی الله عنها کور ته لاړ او د هغه ځای نه به یې د نورو ورځو لپاره خوراک واخیست او غار حراء ته به لاړ تر دې چې هغه عليه الصلاة والسلام

ته حق ښکاره شو او جبرائیل علیه السلام ورته راغی او ورته یې وویل: ووايه (ولوله): رسول الله علیه الصلاة والسلام ورته وفرمايل: زه لوستی نه يم! رسول الله علیه الصلاة والسلام فرمايي: هغه (جبرائیل علیه السلام) زه دومره کلک ونيولم (دومره زور یې راکړ) چې ما یې وس نه درلود بیا زه هغه پرېښودلم او راته یې وویل: ووايه (ولوله) ما ورته وویل: زه لوستی نه يم! هغه زه بیا ونيولم او دومره زور یې راکړ چې زما طاقت خواب راکړ بیا یې پرېښودلم او راته یې وویل: ولوله ما ورته وویل: زه لوستی نه يم. رسول الله علیه الصلاة والسلام فرمايي: هغه زه بیا د دریم ځل لپاره ونيولم او دومره زور یې راکړ چې زما حوصلې ماته خواب راکړ او راته یې وویل: ووايه: ((اَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اِقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ))، (العلق: ۱، ۳) رسول الله علیه الصلاة والسلام د همدغه آیاتونو سره د غار حراء نه په داسې حال کې د خدیجې رضی الله عنها کور ته لاړ چې د دغې واقعې له امله یې زړه رېږدېده. کله چې د خدیجې رضی الله عنها کورته لاړ هغې ته یې وویل: ما په کمپله کې ونغاړه، ما په کمپله کې تاو کړه. هغه علیه الصلاة والسلام یې په کمپله کې پټ کړ تر دې چې هغه علیه الصلاة والسلام ارام شو، بیا یې خدیجې رضی الله عنها ته ټوله کیسه وکړه او ورته یې وویل: زه په خپل ځان باندې و ویریدم.

خدیجې رضی الله عنها ورته وویل: نه داسې نه ده په الله قسم چې هغه به تا کله هم رسوا نه کړی، ته د ښو اخلاقو څښتن یې، ته د خپلوانو پوښتنه کوې، د بې کسو او غریبو ملگری او مددگار یې. میلمه نواز یې او دخلکو مصیبتونه لرې کوې. خدیجې رضی الله عنها رسول الله علیه الصلاة والسلام ورقة بن نوفل بن اسد ته ور ووست، چې هغه د خدیجې رضی الله عنها دتره ځوی و او په جاهلیت کې نصراني شوی و، د عبراني ژبي لیکوال و او هغه به انجیل په عبراني ژبه لیکه. هغه ډېر سپین ږیری شوی و او په سترگو پوند و، خدیجې رضی الله عنها ورقة بن نوفل ته وویل: ای د تره ځویه! د وراره خبره دې واوره! ورقة بن نوفل رسول الله علیه الصلاة والسلام ته عرض وکړ: وراره څه دی ولیدل؟ رسول الله علیه الصلاة والسلام چې څه لیدلي وو د هغې ټوله کیسه یې ورته وکړه. ورقة چې کله د رسول الله علیه الصلاة والسلام خبرې واورېدلې ورته یې وویل: دا خو هماغه ناموس (تر ټولو اوالعزمه فرېښته جبرائیل علیه السلام) دی کوم چې موسی علیه السلام ته وحیه راوړې وه. کاش چې زه ستا د نبوت په ورځو کې ځوان او تکړه وای. کاش زه تر هغه وخته ژوندی پاتې شم په کوم وخت کې چې ستا خپل قوم تا له خپل ښاره وباسي. رسول الله علیه الصلاة والسلام په تعجب سره وپوښتل: ایا هغوی به ما اوباسی؟! ورقة عرض وکړ: چا چې هم ستا غوندې دعوت کړی دی د هغه سره خلکو دښمني کړې ده که چېرته زه په هغه وخت کې ژوندی و اوسم زه به ستا تر ټولو کلک ملگری و اوسم څو ورځې وروسته ورقة بن نوفل مړ شو او د څه وخت لپاره وحیه نازلیدل هم بند شول.

د حديث تخريج:

بخاري واللفظ له: كتاب بدء الوحي، باب: كيف كان بدء الوحي الى رسول الله صلى الله عليه وسلم، حديث: (٣) او په كتاب: احاديث الانبياء، باب: (واذكر في الكتب موسى انه كان مخلصا وكان رسولانييا، (٣٣٩٢) همداسې په كتاب: التفسير: سورة (اقراء باسم ربك الذي) (٤٩٥٣) او په: كتاب لتعبير، باب: اول ما بدئ به رسول الله صلى الله عليه وسلم من الوحي الرؤيا الصالحة، (٤٩٨٢) مسلم: كتاب الايمان، باب: بدء الوحي الى رسول الله صلى الله عليه وسلم، حديث: (١٦٠) ترمذي: أبواب المناقب عن رسول الله، باب: في ذكر رؤيا الصادقة عند بدء النبوة، حديث: (٣٦٣٢)

د حديث فائدي:

- ١: رسول الله عليه الصلاة والسلام ته به په اوله کې وحيه په خوب کې راتله او هغه به سهار ته رښتيا شوه
 - ٢: رسول الله عليه الصلاة والسلام په غار حراء کې تنه يې خونوله.
 - ٣: جبرائيل عليه السلام چې به رسول الله عليه الصلاة والسلام په خپله غېږه کې کلک نيوه، نو د هغې نه يې مراد داوه تر څو هغه عليه الصلاة والسلام جبرائيل عليه السلام ته په په زړه او ذهن سره متوجه شي چې هغه څه وايي.
 - ٤: جبرائيل عليه السلام چې خپلې خبرې درې ځلې تکرار کړې د دې نه يې مراد دا وه، چې هغه به دې يقيني کړي، چې هغه ته ډېر مهم څه ويل کېدونکي دي.
 - ٥: اولنۍ آيت چې په رسول الله عليه الصلاة والسلام نازل شو هغه دا اقرأ باسم ربك الذي خلق دی.
 - ٦: خديجه رضی الله عنها د اخلاقو يوه ډېره ښائسته نمونه وه، کله چې رسول الله عليه الصلاة والسلام د غار حراء نه راستون شو او هغه عليه السلام رپرديده نو هغې رضی الله عنها په ټوټه کې تاو کړ او ورته يې وويل: الله عزوجل به تا کله هم نه رسوا کوي، ځکه ته عليه السلام د خلکو سره ښيگڼه کوي او داسې نور.
 - ٧: د ښو صفاتو څخه يو هم د خپلوانو سره نيکي او د هغوی پوښتنه کول دي که هغه نېکي په مال وي که په خدمت وي او که په لېدلو او پوښتنه وي.
 - ٨: د ښو صفاتو څخه يو هم د غريبو او يتيمانو سره مرسته او د هغوی پوښتنه کول دي.
 - ٩: يو ښه مسلمان ته پکار دي، چې هغه ميله دوست او ميله خونونکی وي.
 - ١٠: په دې کيسه کې د خديجې رضی الله عنها دپوهې کاملت هم معلومېږي، د هغې رايه د زړه قويوالي او ښه نظر، د علي بن ابي طالب نه روايت دی، چې رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل: (خَيْرُ نِسَائِهِا مَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ).
- مريم بنت عمران عليها السلام د خپل وخت تر ټولو ښه ښځه وه او خديجه رضی الله عنها د دې امت تر ټولو بهترينه ښځه ده.

بخاري: كتاب احاديث الانبياء، باب: (واذ قالت الملكة يمرىم ان الله اصطفك) حديث، (٣٤٣٢) مسلم: كتاب فضائل الصحابة، باب: فضائل خديجة أم المؤمنين رضى الله عنها (٣٤٣٠) ١١: په حديث کې د ناموس نه مراد جبرائيل عليه السلام دی او ناموس د خير رازدان ته وايي. الله عزوجل جبرائيل عليه السلام د وحی لپرلو لپاره ټاکلى وه. ١٢: داسې هېڅ نبي نه دی راغلى، چې قوم يې د خپل کلى څخه نه وي ويستلى، الله عزوجل بيا هغوى بيرته کامياب کړي او خپل کلي او ښار ته کامياب راستانه شوي وي لکه رسول الله عليه الصلاة والسلام چې د مکې نه مدينې ته هجرت وکړ او بېرته فاتح مکې مکرمې ته ننوت.

٧: قرآن کریم اطمینان او خشوع ده .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اقْرَأْ عَلَيَّ ، قَالَ : قُلْتُ : أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ ؟ ، قَالَ : إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي ، قَالَ : فَقَرَأْتُ النَّسَاءَ حَتَّى إِذَا بَلَغْتُ : (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْكُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا) ، (سورة النساء ٤١ آيت) ، قَالَ لِي : كُفَّ أَوْ أَمْسِكْ ، فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَذُرْفَانِ " .

د عبدالله بن مسعود رضى الله عنه نه روايت دی چې وايي: رسول الله عليه الصلاة والسلام راته وفرمايل: ماته قرآن کریم واوروه (د قرآن کریم تلاوت وکړه)، عبد الله بن مسعود رضى الله عنه وايي، ما رسول الله عليه الصلاة والسلام ته عرض وکړ چې: يا رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام تاسو ته تلاوت وکړم حال دا چې په تاسو نازل شوى دى؟! ، رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام راته وفرمايل: زه دا خوښوم چې د بل نه قرآن کریم واورم، عبد الله بن مسعود وايي: ما د سورة النساء تلاوت شروع کړ کله چې دې آيت (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا) ته ورسېدم، رسول الله عليه الصلاة والسلام راته وفرمايل: بس کړه د رواى شک دى چې يا يې وفرمايل: نور مه وايه. عبد الله بن مسعود رضى الله عنه وايي: ما رسول الله عليه الصلاة والسلام وليده، چې د د مبارکو سترگو نه يې اوبښکې روانې وې.

د حديث تخريج:

بخاري واللفظ له : كتاب فضائل القرآن ،باب : البكاء عند قراءة القرآن ،حديث : (٥٠٥٥) او (٥٠٥٦).
و همداسي بخاري په كتاب التفسير ،باب : فكيف اذا جئنا من كل امة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا (٤٥٨٢).
مسلم : كتاب فضائل القرآن ومايتعلق بها ،باب : فضل استماع القرآن وطلب القراءة ،حديث : (٨٠٠)
بوداود : اول كتاب العلم ،باب : في القصص ،حديث : (٣٦٦٨).
ترمذي : أبواب تفسير القرآن عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ،باب : ومن سورة النساء ،حديث : (٣٠٢٥)

د حديث فاندې:

- ١: قرآن عظيم ډېر لوی تاثیر لري انسان د قرآن له تلاوت نه ډېر متاثره کېږي.
- ٢: د انسان نفس تغيير ته ضرورت لري، ځکه خو رسول الله عليه الصلاة والسلام قرآن کریم لوسته او اورېده.
- ٣: تر ټولو نه ښه کار دا دی، چې انسان د قرآن کریم تلاوت په ډېره چوپتیا او فکر سره وکړي.
- ٤: قرآن کریم د زړه په مینه لوستل د انسان زړه مطمئن او روح خوشحالي.

٨: د صدقي فضيلت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " بَيْنَا رَجُلٌ بِقَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ اسْقَى حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابَ، فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشَّجَرِ قَدْ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَنَبَّعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ مَا اسْمُكَ، قَالَ: فُلَانٌ لِاسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ لِمَ سَأَلْتَنِي عَنْ اسْمِي؟، فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَاءُهُ، يَقُولُ: اسْقَى حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا، قَالَ: أَمَا إِذْ قُلْتُ هَذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا فَأَتَصَدَّقُ بِثُلْثِهِ، وَ أَكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلْثًا، وَ أُرُدُّ فِيهَا ثُلْثَهُ .

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی چې وایي: رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل: په صحراء کې یو کس و هغه د وریځو څخه یو اواز واورېده چې ویل یې: د فلاني سړي باغ ته اوبه ورکړه، وریځ یو خوا ته لاړه او د ځمکې په داسې ځای یې باران وکړ، چې هلته تیرې وې هلته د اوبو یوه ویاله جوړه شوه او هغه د اوبو څخه ډکه شوه هغه کس د دغه اوبو پسې لاړ هغه په باغ کې یو سړی ولید، چې په خپله بېلجه باندې اوبه خپل باغ ته اړولي د هغه سړي نه یې وپوښتل ای د الله بنده ستا څه نوم دی؟! هغه ورته وویل: فلانی! هماغه نوم یې ورته واخیست کوم چې ده د وریځو څخه اوریدلی وه. باغ والا دده څخه پوښتنه وکړه: ای د الله بنده تا ولې زما د نوم پوښتنه وکړه؟ هغه ورته

وويل: ما د وريڅو څخه داسې غږ واورېده، چې دا اوبه دهغې وريڅې دي، غږ وويل: د فلاني سړي باغ اوبه كړه، چې ستا نوم يې واخيست او بيا يې دباغ والا نه پوښتنه وكړه: ته په خپل باغ كې څه كوي؟ باغ والا ورته وويل: دا چې تا دا راته وويل (زما د معمول پوښتنه دې رانه وكړه نو واوړه). زه د باغ تر حاصله پورې انتظار كوم يوه حصه به يې خيرات (صدقه) كړم يوه يې زه او زما كورنۍ وخورو او يوه حصه به يې بېرته په باغ كې ولگوم.

د حديث تفريغ:

مسلم: كتاب الزهد و لرقائق، باب الصدقة فى المساكين، حديث: (٢٩٨٤)

د حديث فائدي:

- ١: كرامت د الله عزوجل فضل دى هغه عزوجل په كراماتو سره انسانانو ته خپل قدرت او رحمت وربښي لكه څنگه چې په دغه حديث كې يو سړى په وريڅو كې غږ واورېده.
- ٢: وريڅې د الله عزوجل په حكم او امر باران كوي هېڅ بشر په دې نه پوهېږي، چې څنگه او چېرته باران كېدونكى دى. الله عزوجل فرمايلي: (إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۚ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۚ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) د لقمان سورت ٣٤ آيت .
- بېشكه يواځې الله عزوجل ته د قيامت د ورځې او د باران د نازلېدلو (كېدلو) علم دى او الله عزوجل ته هغه څه چې په ارحامو (د ښځو په رحم) كې وي معلوم دى او هېڅ نفس په دې نه پوهېږي، چې سبا به څه كار كوي او هېڅ نفس په دې نه پوهېږي، چې په كومه ځمكه به مري. بېشكه الله عزوجل ښه عالم او ښه خبر دى.
- ٣: كله چې كوم كس ته د بل انسان نوم نه وي معلوم، نو هغه ته په كار دي چې هغه ته د عبدالله خطاب وكړي لكه څنگه چې په بورتي حديث كې راغلي، چې هغه ترينه پوښتنه وكړه اى عبدالله ستا نوم څه دى هغه ورته وويل فلانى.
- ٤: مسلمان سره دا نه ښايي، چې هغه خپل ښه كارونه، او عمل پټ كړي كوم چې نورو ته معلوم شوى وي او هغه ترينه دهغه په باره كې پوښتنه وكړي، لكه په حديث كې چې هغه ورته وويل چې ته په دې څه كوي؟
- ٥: په دې حديث كې د صدقې او احسان ذكر راغلى دى لكه هغه سړى چې بل ته وويل: دريمه برخه يې صدقه كوم.

٦: په دې حديث کې په ځان او په خپله کورنۍ دمصرف کولو فضيلت هم بيان شويدي لکه هغه سړی چې وايي: ددينه زه او زما کورنۍ هم خوراک کوو.

٧: رزق په هيله او اميد نه پيدا کېږي بلکې په عمل، خواري او محنت پيدا کېږي لکه په حديث کې چې هغه کس د بيلچې سره باغ ته اوبه ورکولې.

٩: په شکر وبستلو سره نعمتونه لا زياتېږي.

عن أبي هريرة رضي الله عنه أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: إن ثلاثة في بني إسرائيل: أبرص، وأقرب، وأعمى، بدا لله عز وجل أن ينالهم، فبعث إليهم ملكا، فأتى الأبرص، فقال: أي شيء أحب إليك؟ قال: لو أن حسن و جلد حسن قد قذرتني الناس، قال: فمسحه فذهب عنه، فأعطني لو أن حسنا و جلدنا حسنا، فقال: أي المال أحب إليك؟ قال: الإبل أو قال: البقر، هو شك في ذلك: إن الأبرص و الأقرب قال أحدهما: الإبل، وقال الآخر: البقر؛ فأعطني ناقة عشرةاء، فقال: يبارك لك فيها، وأتى الأقرب فقال: أي شيء أحب إليك؟ قال: شعر حسن و يذهب هذا عني قد قذرتني الناس، قال: فمسحه فذهب، وأعطني شعرا حسنا، قال: فأني المال أحب إليك؟ قال: البقر. قال: فأعطاه بقرة حاملا، وقال: يبارك لك فيها، وأتى الأعمى، فقال: أي شيء أحب إليك؟ قال: يرد الله إلي بصري فأبصر به الناس، قال: فمسحه فرد الله إليه بصره، قال: فأني المال أحب إليك؟ قال: الغنم، فأعطاه شاة والدا، فأنتج هذان وولد هذا، فكان لهذا واد من إبل، و لهذا واد من بقر، ولهذا واد من غنم، ثم أتى الأبرص في صورته وهيبته، فقال: رجل مسكين، تقطعت يي الحبال في سفري، فلا بلاغ اليوم إلا بالله، ثم بك، أسألك بالذي أعطاك اللؤن الحسن والجلد الحسن والمال بغيري، أتبلغ عليه في سفري، فقال له: إن الحقوق كثيرة، فقال له: كأي أعرفك؟ ألم تكن أبرص يقدرتك الناس؟ فقير فأعطاك الله؟ فقال: لقد ورثت لكابر عن كابر، فقال: إن كنت كاذبا فصبرك الله إلى ما كنت، وأتى الأقرب في صورته وهيبته، فقال له مثل ما قال لهذا، فرد عليه مثلما رد عليه هذا، فقال: إن كنت كاذبا فصبرك الله إلى ما كنت، وأتى الأعمى في صورته فقال: رجل مسكين، و ابن سبيل، و تقطعت يي الحبال في سفري، فلا بلاغ اليوم إلا بالله، ثم بك، أسألك بالذي رد عليك بصرك شاة أتبلغ بها في سفري، فقال: قد كنت أعمى فرد الله بصري، و فقير فقد أغناي، فخذ ما شئت، فو الله لا أجهدك اليوم بشيء أخذته لله، فقال: أمسك مالك، فإنما ابتليتم فقد رضي الله عنك، و سخط على صاحبك.

د ابو هريرة رضي الله عنه نه روايت دی، چې وايي ما د رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام نه واورېدل چې فرمايل يې:

په بني اسرائيلو کې درې کسان چې يو يې پيس (برص) بل گنجنی او دريم ړوند وو. الله عزوجل د دوی د امتحان اراده وکړه. الله عزوجل دې دريو واړو ته يوه فرېشته ور وليږله. فرېشته پيس (برگي) ته راغله او ورته يې وويل: ستا څه خوښېږي؟ پيس ورته ځواب ورکړ چې: ښائسته رنګ او ښائسته پوستکي (څرمن) او دا زه چې په کوم حالت کې يم دا مرض زما څخه لرې شي، ځکه چې د دې له امله خلک زما څخه نفرت کوي. رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايې: فرېشته د هغه په جسم لاس را کش کړ دهغه کس نه هغه مرض لرې شو او ښه رنګ او پوستکي پرې پيدا شو. د هغه نه بيا فرېشته وپوښتل: په مال کې دې څه خوښ دی؟ هغه ورته وويل: اوښ يا غوا (د رواي اسحاق بن عبدالله شک دی، پيس او گنجي دواړو کې يو اوښ غوښتی و او بل غوا). فرېشته هغه ته د لسو مياشتو حامله اوښه ورکړه او داسې دعا يې ورته وکړه: الله دې درته په کې برکت واچوي. فرېشته بيا گنجي ته ورغله او ورته يې وويل: ستا تر ټولو ډېر څه خوښ دی؟ هغه ورته وويل: ښائسته ويښته او چې دا مرض را څخه لرې شي، ځکه خلک ددې په وجه زما څخه نفرت کوي. رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايې: فرېشته د هغه په سر لاس راکش کړ. الله عزوجل هغه ته ويښته ورکړل او هغه مرض يې ترينه لرې کړ. فرېشته بيا ترينه وپوښتل: په مال کې دې تر ټول ډېر څه خوښېږي؟ هغه ورته وويل: غوا. فرېشته هغه ته حامله غوا ورکړه او داسې دعا يې ورته وکړه: الله دې درته په کې برکت واچوي. فرېشته بيا ړوند ته ورغله او ورته يې وويل: تر ټولو ډېر ستا څه خوښ دي؟ ړوند ورته وويل: دا چې الله عزوجل ماته بېرته د ليدلو طاقت راکړي تر څو زه خلک ووينم. رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايې: فرېشته د هغه په سترگو لاس راکش کړ او الله عزوجل د هغه سترگې بېرته بينا کړې. فرېشته ترينه بيا وپوښتل: په مال کې دې تر ټولو ډېر څه خوښ دي؟. هغه ورته وويل: مېړه (گډه). فرېشته هغه ته حامله مېړه ورکړه او داسې دعا يې ورته وکړه. الله دې درته په کې برکت واچوي.

دريو واړو ځناورو بچي وزېږول او د برگي د اوښانو خپله گله (رمة) شوه. همداسې د گنجي د غواگانو او د ړوند د اوزو رمة شوه.

فرېشته د برگي (پيس) مرض والا ته بيا په هماغه شکل راغله لکه څنگه چې مخکې ورته راغلې وه او ورته يې وويل:

زه يو ډېر محتاج انسان يم په سفر کې زما ټول سامان او اسباب خلاص شو د الله عزوجل د مدد نه بغير زه خپل منزل ته نه شم رسيدلی، زه ستا نه د هغه الله په نوم سوال کوم، کوم الله چې تاته ښه رنګ او ښائسته پوستکي درکړ او د اوښانو دغه رمة يې درکړې ده، د هغه په نوم يو اوښ راکړه تر څو

زه پری خپل سفر سرته ورسوم. هغه (پیس) ورته وویل: په ما حقوق ډېر زیات دي. فرېښتې ورته وویل: غالباً زه تا پېژنم. آیا ته هغه غریب او پیس نه وې؟، چې خلکو در څخه نفرت کاوه. الله صحت او دغه مال درکړ؟. هغه کس ورته وویل: دا مال ماته زما د پلار او نیکه نه را پاتې شوی دی. فرېښتې ورته وویل: که چېرته ته دروغجن یې، نو الله عزوجل دې خپل اولني حالت ته ور وگرځوه. فرېښته بیا گنجي ته هم په هماغه پخواني صورت کې راغله او هماغه څه یې ورته و ویل کوم یې چې د پیس مرض وهلي ته ويلي و. گنجي فرېښتې ته هماغسې ځواب ورکړ کوم چې پیس ورکړی و. فرېښتې گنجي ته وویل:

که ته دروغجن یې نو الله دې هماغه اولني حالت ته ور وگرځوه. فرېښته بیا ږوند ته په هماغه اولني صورت راغله او ورته یې وویل:

زه یو حاجتمند مسافر یم په سفر کې زما ټول اسباب خلاص شوی دی. د الله عزوجل د مرستې او بیا ستا له مرستې نه بغیر زه خپل منزل ته نه شم رسېدلی. زه درنه د هغه الله په نوم سوال کوم، کوم چې تاته سترگې درکړي د هغه په نوم یوه میړه راکړه تر څو زما په سفر کې په کار راشي؟! ږوند ورته وویل: بیشکه زه یو ږوند وم الله عزوجل په خپل کرم سترگې راکړې او غریب وم په خپل رحم یې مالداره کړم. قسم د هغه په ذات! نن چې ته د هغه په لاره هر څه غواړې او اخلې زه به تا د هغی له اخیستلو څخه منع نه کړم. فرېښتې ورته وویل: ته خپل مال د ځانه سره وساته. تاسو درې واړه الله امتحان کړی. الله عزوجل ستا څخه رضا شو او ستا دواړو ملگرو ته غصه او دهنوی څخه ناراضه دی.

د حدیث تخریج :

صحیح البخاري: کتاب أحادیث الأنبياء، باب: حدیث أبرصاً عمی و أقرع فی بنی اسرائیل، برقم: (۳۴۶۴) او په: کتاب الایمان والندور، باب: لایقول ماشاء الله و شئت، وهل یقول أنا بالله ثم بک ؟ ۶۶۵۳. صحیح مسلم: کتاب الزهد (والرقائق) باب: الدنيا سجن المؤمن وجنة للكافر، حدیث: (۲۹۶۴).

د حدیث فائدي:

- ۱: د غریبو او مسکینانو سره مرسته کول د مسلمان د ښو صفتونو نه یو ښه صفت دی.
- ۲: الله عزوجل په خلکو امتحان راولي.
- ۳: څوک چې بل ته هدیه یا بل څه ورکوي، نو دعا دې ورته کوي لکه فرېښتې چې هغوی ته د مال د ورکولو نه وروسته کوله.
- ۴: د الله عزوجل په نعمتونو شکر نه ویستل د زوال سبب ګرځي.
- ۵: د الله په نعمتونو شکر ویستل په نعمت کې زیاتوالی پیدا کوي، الله عزوجل فرمایلي:

(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧٠﴾) ، سورة ابراهيم ٧ ايت .

او ياد کړه هغه وخت چې ستاسو رب تاسو ته خبر درکړ، که چېرته تاسو شکر و ويست (په تېرو نعمتونو او احسانونو) نو تاسو ته به نعمت زيات کړم او که تاسو نا شکري او بې قدري مو وکړه، نو بې له شکه زما عذاب ډېر سخت دی.

٦: په هر انسان واجب دی، چې د خپل ځان د جوړښت له امله د الله عزوجل شکر اداء کړي.

١٠: هر ژوندي زي (خناور) سره به نيکي کولو کې اجر دی .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ :
بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ ، اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ ، فَوَجَدَ بِئْرًا ، فَنَزَلَ فِيهَا ، فَشَرِبَ ، ثُمَّ خَرَجَ ، فَإِذَا
كَلْبٌ يَلْهَثُ ، يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ ، فَقَالَ الرَّجُلُ : لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلَ الَّذِي
كَانَ بَلَغَ مِنِّي ، فَنَزَلَ الْبُئْرَ ، فَمَلَأَ خُفَّهُمَا ، ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِيَدِهِ ، حَتَّى رَفَعَهُ ، فَسَقَى الْكَلْبَ ، فَشَكَرَ اللَّهُ
لَهُ ، فَغَفَرَ لَهُ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَإِنَّا لَنَا فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ لَأَجْرًا ؟ فَقَالَ : فِي كُلِّ رَطْبَةٍ أَجْرٌ .

د ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دی وايي: رسول الله عليه افضل الصلوة والسلام وفرمايل:
يو سړی په لاره روان و سختې تندي واخيست په لاره کې يې يوه ځاه وليدله هغې ته ور کوز شو او
اوبه يې وڅکلي او د ځاه څخه را وخوت. د ځاه په غاړه يې يو سپی وليده، چې ژبه يې را ايستلې وه او
د ډېرې تندي له لاسه يې لډه خاوره خوړله، سړي د ځانه سره وويل: دا سپی هم داسې تندي اخيستی
لکه زه يې چې اخيستی وم. ځاه ته کوز شو خپله موزه يې له اوبو ډکه کړه او له ځاه څخه په داسی
حال کې را و ووت، چې هغه خپله موزه په خوله کې نيولې وه او سپي ته يې اوبه ورکړې. الله د هغه
کس دغه کار خوښ شو او هغه ته يې بښنه وکړه. صحابو رضی الله عنهم عرض وکړ: ای د الله رسوله
! د خناورو سره په نيکي کولو کې هم مونږ ته ثواب او اجر شته؟! رسول الله عليه الصلوة والسلام
وفرمايل: په هر لډه جگر لرونکي کې ثواب شته دی (هر ژوندي شي کې).

د حديث تخريج:

بخاری : كتاب المساقاة ، باب : فضل سقي الماء ، حديث : (٢٣٦٣) . اوبه كتاب المطالم ، باب :
لآبار التي على الطريق ذالم يتأذ بها (٢٤٦٦) اوبخاري په كتاب الادب ، باب : رحمة الناس والبهائم
(٦٠٠٩) .

مسلم ولللفظ ه : كتاب السلام ، باب : فضل سقي البهائم واطعامها ، حديث : (٢٢٤٤) .
بوداود : كتاب الجهاد ، باب : ما يؤمر به من القيام على الدواب والبهائم (٣٥٥٠) .

د حديث فائدي:

- ۱: کله چې په انسان سختي او مرض راشي هغه بيا د آساني او روغ صحت په قدر پوهېږي.
- ۲: کله چې مسلمان کوم ښه او ښک کار کوي الله عزوجل د هغه دغه کار خوښوي.
- ۳: د ښه او ښک عمل په کولو سره الله عزوجل انسان ته مغفرت کوي.
- ۴: په حيواناتو رحم کول د الله عزوجل د رضا سبب گرځي.
- ۵: په هر ژوندي ژوي رحم کول اجر لري.

۱۱: هغه کوچنيان چې حق وينا يې کړې ده.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةٌ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ، وَكَانَ جُرَيْجُ رَجُلًا غَابِيًا، فَأَتَخَذَ صَوْمَعَةً، فَكَانَ فِيهَا، فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ: يَا رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَأَنْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ: يَا رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَأَنْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تُنْتَهُ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى وُجُوهِ الْمُؤْمِنَاتِ، فَتَذَاكُرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرَيْجًا وَعِبَادَتَهُ وَكَانَتْ امْرَأَةٌ بَغِيًّا يَتَمَثَّلُ بِحُسْنِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ شِئْتُمْ لَا أَفْتِنَنَّكُمْ، قَالَ: فَتَعَرَّضَتْ لَهُ، فَلَمْ يَلْتَمِثْ إِلَيْهَا، فَأَنْتَ رَاعِيًا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ، فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا، فَوَقَعَ عَلَيْهَا فَحَمَلَتْ، فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ: هُوَ مِنْ جُرَيْجٍ، فَأَتَوْهُ فَاسْتَنْزَلُوهُ وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ؟ قَالُوا: زَكَيْتَ بِهَذِهِ الْبَغِيِّ، قَوْلَدْتَ مِنْكَ، فَقَالَ: أَأَيْنَ الصَّبِيِّ؟ فَجَاءُوا بِهِ، فَقَالَ: دَعُونِي حَتَّى أَصَلِّيَ، فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ، وَقَالَ: يَا غُلَامُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: فَلَانَ الرَّاعِي، قَالَ: فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرَيْجٍ يَقْتُلُونَهُ وَيَتَمَسَّخُونَ بِهِ، وَقَالُوا: نَبِيَّ لَكَ صَوْمَعَتِكَ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: لَا، أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ، ففعلوا. وَبَيْنَا صَبِيٌّ يَرْضَعُ مِنْ أُمِّهِ، فَمَرَّ رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى دَابَّةٍ فَارَاهُ، وَشَارَهُ حَسَنَةً، فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَ هَذَا، فَتَرَكَ اللَّذِي وَاقَبَ إِلَيْهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهِ فَجَعَلَ يَرْضَعُ. " قَالَ: فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْكِي ارْتِضَاعَهُ بِإِصْبَعِهِ السَّبَابِيَّةِ فِي فَمِهِ، فَجَعَلَ يَمُصُّهَا، قَالَ: " وَمَرُّوا بِجَارِيَةٍ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ: زَكَيْتَ، سَرَفَتْ، وَهِيَ تَقُولُ: حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهَا، فَتَرَكَ الرِّضَاعَ وَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَهَذَاكَ تَرَاجَعَا الْحَدِيثَ، فَقَالَتْ: حَلَقَى! مَرَّ رَجُلٌ حَسَنُ الْفَيْتَةِ فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهُ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ، وَمَرُّوا بِهَذِهِ الْأَمَةِ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ:

زَنَيْتَ ، سَرَقْتَ ، فَقُلْتُ : اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهَا فَقُلْتُ : اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا ، قَالَ : إِنَّ ذَاكَ الرَّجُلَ كَانَ جَبَّارًا ، فَقُلْتُ : اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ ، وَإِنَّ هَذِهِ يَقُولُونَ هَا زَنَيْتَ وَلَمْ تَزِنْ ، وَ سَرَقْتَ وَلَمْ تَسْرِقْ فَقُلْتُ : اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهُ .

د ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې وايي: رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل: په وړوکوالي (د غېږې ماشوم) کې بغير د دريو کسانو نه نورو خبرې نه دي کړي. يو عيسی عليه السلام و او بل (دويم ماشوم) د جريج ماشوم (جريج يو عابد و) هغه يو عبادت ځای جوړ کړی و، چې په هغه کې به يې عبادت کاوه، يوه ورځ هغه عبادت کاوه، چې مور يې راغله او ورته يې نارې کړې، چې ای جريج! جريج د ځانه سره وويل: ای ربه! زما مور او لمونځ (زما مور ماته نارې وهي او زه ستا عبادت کوم). جريج خپل عبادت ته مخه کړه، مور يې لاړه په سبا يې بيا مور راغله او ورته يې نارې کړې، چې ای جريج! جريج وويل: ای ربه زما لمونځ او زما مور . جريج بيا خپل عبادت ته مخه کړه. په دريمه ورځ يې مور بيا راغله او ورته يې نارې کړې، ای جريج! جريج وويل: ياالله زما مور او زما لمونځ (يوې خوا راته مور نارې وهي او د بلې خوا زه ستا عبادت کوم) . جريج بيا خپل عبادت ته مخه کړه. د جريج مور جريج ته داسی ښېرا وکړه: ياالله تر هغې جريج مه مړ کوې تر کومه چې هغه د بد کاره (زناکارو) ښځو مخونه ونه وينې؟!

په بني اسرائيلو کې د جريج او د جريج د عبادت په باره کې خلکو ډېرې خبرې کولې او د هغه صفتونه به يې کول. په بني اسرائيلو کې يوه ښائسته او بد کاره ښځه هم اوسېدله، چې د هغې د ښائست په ټولو کې ضرب المثل درلود. هغی وويل: که تاسو غواړئ زه به جريج په فتنه کې راگير کړم. هغه جريج ته ورغله (تر څو هغه په فتنه کې را گير کړي)، مگر جريج هغې ته هېڅ اهميت ور نه کړ . آخر هغه ښځه يوه شپون ته ورغله، چې د جريج دعبادت ځای سره څنگ ته اوسېده. هغې ښځې دغه شپون ته د بد کارۍ بلنه ورکړه او هغه د دې بلنه ومنله. هغه ښځه د شپون نه حامله شوه، کله چې يې ماشوم پيدا شو خلکو ته يې وويل : دا د جريج ماشوم دی. خلکو چې دا واورېدل د جريج عبادت ځای ته ورغلل. جريج يې له عبادت ځای څخه را وويست د هغه عبادت ځانه يې وړانه کړه او د هغه په وهلو يې شروع وکړه. جريج ترينه و پوښتل: څه خبره ده ؟ خلکو ورته وويل: تا له دې بدکارې ښځې سره زنا کړې ده او له هغې نه يو ماشوم هم لري. جريج ورته وويل: ماشوم چېرته دی؟ خلکو ورته ماشوم راوست. جريج وويل: اجازه راکړئ چې لمونځ وکړم. لمونځ يې چې وکړ ماشوم ته ورغی او په خيته کې يې په گوته و واهه او ورته يې وويل: ای ماشومه! ستا پلار څوک دی؟! ماشوم ورته وويل : فلانکی شپون. کله چې خلکو د ماشوم دغه خبرې واورېدې په منډه جريج ته راغلل د هغه په ښکولولو يې

شروع وکړه او ورته يې وويل: مونږ به تاته د سرو زرو نه د عبادت خونه جوړه کړو. جريج ورته وويل: نه! بلکې د خټې نه يې جوړ کړی او خلکو ورته هماغسې عبادت ځای جوړ کړ لکه څنکه چې مخکې و. او يو بل (دريم ماشوم) چې د مور شيدې يې رودلې په دې وخت کې يو کس چې په يوه ښه سپرلي سور او ښائسته کالي يې اغوستی ول تېر شو ددغه هلک مور الله ته دعا وکړه چې: يا الله زما ځوی هم داسې کړه (لکه په آس سپور ځوان)، کله چې ماشوم د مور دا دعا واورېده د مور د سينې رودل يې پرېښودل او ويې ويل: يا الله ما داسې مه کوه او بيا يې د مور د سينې په رودلو شروع وکړه.

ابو هريرة رضي الله عنه فرمايي: ما رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وليده، چې خپله مبارکه گوته يې رودله، بيا رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: بيا خلکو يوه انجلۍ نيولې وه او هغه يې وهله او ورته يې ويل: چې تا زنا کړی ده، تا غلا کړی ده او هغه انجلۍ ويلې: الله عزوجل زما لپاره کافي دی او هغه زما غوره وکیل دی. د دغه هلک مور چې کله دغه حالت وليده الله عزوجل ته يې دعا وکړه، چې يا الله زما ځوی داسې مه لوی يه وې. هغه ماشوم د مور سينه پرېښوده هغې جلې ته يې وکتل او داسې دعا يې وکړه: يا الله ما همداسې لوی کړې. مور يې (دغه ماشوم) ځوی ته وويل: عجيبه ده! يو ښائسته (په مالي لحاظ پوره) کس تېر شو. ما د الله نه دعا وکړه، چې يا الله زما ځوی هم داسې لوی کړې تا وويل: يا الله ما داسې مه لوی يه وې او يوه انجلۍ چې خلکو وهله او ورته يې ويل: چې تا غلا او زنا کړې ما دعا وکړه، يا الله زما ځوی داسې مه لويوه، نو تا وويل: چې يا الله ما داسې لوی کړه. ځوی يې ورته وويل:

کوم کس چې تېر شو هغه يو ظالم سړی وه، نو ما وويل: يا الله ما داسې مه لويوه او کومه انجلۍ چې خلکو وهله او ورته يې ويل: تا زنا او غلا کړې، حال دا چې هغې خو نه زنا کړې وه او نه غلا، نو ما وويل: يا الله ما داسې لوی کړې.

د حديث تخريج:

بخاري: كتاب احاديث الأنبياء، باب: قوله تعالى: واذكر في الكتب مريم اذ انتبذت من أهلها، حديث (٣٤٣٦) او (٣٤٦٦) او په ابواب العمل في الصلاة، باب: اذا دعيت الأم ولدها في الصلاة (١٢٠٦) او په كتاب المظالم، باب: اذا هدم حائطاً فليبين مثله (٢٤٨٢).
مسلم واللفظ به: كتاب البر والصلة والأدب، باب: تقديم بر الوالدين على التطوع بصلاة، وغيرها، حديث: (٢٥٥٠).

د حديث فائدي:

- ١: د مور او پلار غږ ته په وخت ځواب ورکول د نفلي لمونځ او نفلي روژې نه افضل دی.
- ٢: مور او پلار ته نه دي پکار، چې بچيو ته ښېرا وکړي لکه څنگه چې د جريج مور خپل ځوی ته ښېرا کړې وې او هغه ورته قبولې شوې.
- ٣: د مور او پلار ښېرا زر قبلېږي لکه جريج ته چې قبولې شوې.

- ۴: مور او پلار ته پکار دي، چې خپلو بچيو ته ښه دعا وکړي.
- ۵: د شيطان او مفسدو خلکو دښمني د ښو خلکو سره په هر وخت او دایمي وي.
- ۶: ښائست کله نا کله د فتني سبب گرځي لکه هغه ښځه چې ښائسته وه.
- ۷: مؤمن ته پکار دي، چې گناهونو نه په ډېر احتیاط سره ځان وساتي لکه جریج ته چې هغه ښځې غږ وکړ او هغه ورته هېڅ اهمیت هم ور نه کړ او نه یې ورته ځواب ورکړ.
- ۸: د شيطان او مفسدینو پلانونه کله نا کله ډېر اوږده او وخت نیونکې وي لکه په دې حدیث کې چې کله هغه ښځې جریج ته غږ وکړ هغه ځواب ور نه کړ او هغه بیا هغه شپون ته لاړه او نهه میاشتی وروسته یې ماشوم وزیراوه او بیا یې وویل دا د جریج ماشوم دی.
- ۹: پلټنه او څېړنه د مؤمنانو له صفتونو څخه یو صفت دی، ځکه الله عزوجل فرمایلي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ)
د حجرات سورت ۶ ایت.

- ۱۱: په حدیث کې خلکو د دې پر ځای چې د جریج نه پوښتنه وکړي د هغه په وهلو شروع وکړه او عبادت ځای یې ورته وران کړ.
- ۱۰: الله عزوجل د مظلوم دعا قبلوي. په پورتنی حدیث کې مو ولوستل چې جریج مظلوم و او کله یې چې دعا وکړه ماشوم پرې شاهدي ورکړه.
- ۱۱: د صالحو او نېکو خلکو کرامات حق دي لکه د جریج قصه مو چې ولوستله چې د غیږې ماشوم خبرې وکړې.
- ۱۲: د الله عزوجل نه ویره کول او تل د ځان محاسبه د مسلمان د کامیابی او خلاصون لاره ده. الله عزوجل فرمایلي:
- (وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ) د طلاق سورت.
- ۱۳: د دینا د خوند او مزو نه ځان ساتنه د متقي مؤمن شېوه ده.
- ۱۴: په ظلم، حرامه او ناپاکه لاره پیسې پیدا کول د انسان د تباهی سبب گرځي لکه څنگه چې په قارون باندې الله عزوجل ځمکه سر چپه کړه. او په دې حدیث کې چې هغه ماشوم د مور د دعا نه وروسته وویل: یا الله ما د دې سړي غوندې مه لویوه.
- ۱۵: په پاک لمنو مسلمانو ښځو باندې تهمت د ستر گناهونو څخه یوه ده او الله عزوجل د مظلومانو مرستندوی دی لکه په دې حدیث کې چې هغه ماشوم د مور د دعا نه وروسته وویل یا الله ما داسې لوی کړه لکه دا جلی.

۱۲: د هر ژوندي پای مرگ دی .

عن أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
جَاءَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَقَالَ لَهُ : أَجِبْ رَبَّكَ ، - قَالَ - فَلَطَمَ مُوسَى عَلَيْهِ
السَّلَامُ عَيْنَ مَلَكِ الْمَوْتِ فَقَفَّأَهَا - قَالَ : - فَرَجَعَ الْمَلَكُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى ، فَقَالَ : إِنَّكَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى
عَبْدٍ لَكَ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ ، وَ قَدْ فَقَأَ عَيْنِي - قَالَ - فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ : ارْجِعْ إِلَى عَبْدِي فَقُلْ
: الْحَيَاةُ تُرِيدُ ؟ فَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْحَيَاةَ فَصُغْ يَدَكَ عَلَى مَنْفَى قُورٍ ، فَمَا تَوَارَتْ يَدُكَ مِنْ شَعْرَةٍ ، فَإِنَّكَ
تَعِيشُ بِهَا سَنَةً ، قَالَ ثُمَّ مَهْ ؟ قَالَ : ثُمَّ تَمُوتُ . قَالَ : فَلَا تَنْ مِنْ قَرِيبٍ ، رَبِّ ! أَمِنِّي مِنَ الْأَرْضِ
الْمُقَدَّسَةِ ، زَمِيَّةَ بَحْرٍ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَاللَّهِ لَوْ أَنِّي عِنْدَهُ لَأَرْيَتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى
جَانِبِ الطَّرِيقِ ، عِنْدَ الْكُتَيْبِ الْأَحْمَرِ .

د ابو هريرة رضی الله عنه روایت دی چې وایي: رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمايل:
ملك الموت (دمرگ فرشته) موسى علیه السلام ته راغی او ورته یې وویل: خپل رب ته خواب ورکړه او
حاضر شه . موسى علیه السلام ملک الموت په داسې څپېړه وواهه چې سترگه یې ورته وویستله. ملک
الموت بېرته د الله عزوجل دربار ته راغی او ورته یې عرض وکړ: یاالله زه تا داسې یو بنده ته ور ولېرم،
چې هغه مرگ نه خوښوي او هغه زما سترگه وویستله. الله عزوجل د هغه سترگه روغه کړه او ورته یې
ووویل: زما بنده ته بېرته ورشه او ورته ووايه، چې که ژوند غواړې، نو د غویي په ملا لاس کېږده چې
ستا دلأس لاندې څومره وینېته راشي د هغه هر وینېته په بدل کې به هغه یو کال ژوندی وی (ملک
الموت بېرته موسى علیه السلام ته راغی او موسى علیه السلام ته یې دغه خبره وکړه) موسى علیه
السلام وویل: د دې نه وروسته به بیا څه وي؟ ورته وویل شول: بیا به مړ کېږی. موسى علیه السلام
ووویل: مرگ بیا اوس ښه دی. ای زما ربه ما د دې پاکې خاورې نه د یوې تیږې د وېشتلو په اندازه
لیږې مړ کړه.

ابو هريرة رضی الله عنه وایي: بیا رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمايل:
په الله قسم که زه هلته وم، نو ما به تاسو ته د موسى علیه الصلاة والسلام قبر ښودلی و، چې د لاري
په غاړه د سرو شکو ډیری (وړه غونډی) سره دی.

د حدیث تخریج:

بخاری : کتاب احادیث الانبياء ، باب : وفاة موسى وذكره بعد (٣٤٠٧) اوپه کتاب الجنائز ، باب : من أحب لدفن في الأرض المقدسة ونحوها ، (١٣٣٩) .
مسلم وهذا لفظه : كتاب الفضائل ، باب : من فضائل موسى عليه السلام ، (٢٣٧٢) .
سنن النسائي ، كتاب الجنائز ، باب : في التعزية . معجم نوع آخر ، (٢٠٩١) .

د حديث فائدي:

- ١: ملك الموت د انسانانو چې انبياء عليه السلام هم په کې راځي د هغوی د روح اخیستلو باندې مقرر شوي دي.
- ٢: ملايکې د انسان په شکل هم را تللای شي لکه په دې حديث کې چې ملک الموت موسی عليه السلام ته راغی او موسی عليه السلام د هغه سترگه په څپره وويسته.
- ٣: وايي چې ملک الموت د موسی عليه السلام امتحان ته راغلی و نه د هغه د روح د اخیستلو لپاره.
- ٤: داسې هم ويل کېږي چې ملک الموت د هغه د امتحان لپاره نه و راغلی ، بلکې موسی عليه السلام ملک الموت نه پېژانده لکه څنگه چې ابراهيم او لوط عليهما السلام هغه ملايکې نه پېژندلې چې د انسان په شکل ورته راغلي وې . ابراهيم عليه السلام هغه فرېښتو ته چې د انسانانو په شکل راغلي وې هغوی ته يې ډوډۍ وړاندې کړه ، چې هغوی ورته وويل مونږ ډوډۍ نه خوړو او لوط عليه السلام ته چې کومې فرېښتې راغلي وې ، نو د ښائسته ځوانانو په شکل راغلي وې ، چې هغه پرې وډار شو هسې نه د هغه قوم ورته په بده ونه گوري .
- ٥: الله عزوجل په هر څه قادر دی ، چې د څه شي اراده وکړي هغه کېږي .
- ٦: د ملک الموت بېرته د سمې او سالمې سترگې سره راتگ موسی عليه السلام په دې يقيني کړ ، چې هغه فرېښته ده او د ده د روح اخیستلو لپاره راغلی دی .
- ٧: مرگ حقيقت دی او هېڅوک ترينه خوندي نه دی که چېرته يو انسان د غويي د وېښتو په اندازه هم ژوند وکړي بيا به هم مړ کېږي .
- ٨: په غيبو صرف او صرف الله عزوجل خبر دی . د غيبو باره کې نه کوم پيغمبر پوهېږي نه فرېښته او نه کوم بل انسان ، ځکه ملک الموت چې موسی عليه السلام ته ورغلی و ، نو هغه داسې فکر کاوه چې هغه به يې په همدې اول وار کې ساه واخلي .
- ٩: په مقدسو ځايونو کې مرگ فضيلت لري لکه موسی عليه السلام چې دعا کړې وه . د عبدالله بن عمر نه يو مرفوع حديث روايت دی ، چې رسول الله عليه السلام دمدينې باره کې و فرمايل :
(مَنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمُوتَ بِالْمَدِينَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا ، فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ يَمُوتُ بِهَا) .
ژباړه: که څوک د دې وس لري چې په مدينه کې مړ شي ، نو هلته دې مړ شي . زه د هغه چا شفاعت کوم چې مدينه کې مړ شوی وي .

جامع الترمذی: ابواب المناقب، باب: ما جاء فی فضل المدينة (۳۹۱۷)
بن ماجة: ابواب المناسک- باب فضل المدينة (۳۱۱۲).

۱۳: په سختیو پسې اساني وی .

عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: كانت بنو إسرائيل يغتسلون غداة ينظرون بغضبهم إلى بعض، وكان موسى يغتسل وخذد، فقالوا: والله ما يمنع موسى أن يغتسل معنا إلا أنه آذر، فذهب مرة يغتسل فوضع ثوبه على حجر، ففر الحجر بثوبه، فجمع موسى في إثره يقول: ثوبي يا حجر! ثوبي يا حجر! حتى نظرت بنو إسرائيل إلى موسى فقالوا: والله ما بموسى من بأس، و أخذ ثوبه فطفق بالحجر ضرباً فقال أبو هريرة: والله إنه لتدب بالحجر سئة أو سبعة ضرباً بالحجر.

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایل:
بني اسرائيلو به لوڅ لمبل او يو بل ته به يې کتل موسى عليه الصلاة والسلام به خاتنه لمبل. بني اسرائيلو وويل: په خدای قسم چې موسى څکه زمونږ سره نه لامبي چې هغه داسې مرض لري (د هغه خصيتين پرسيدلي)، چې زمونږ څخه يې پتوی. يوه ورځ موسى عليه السلام يواځې لمبل خپل کالي يې په يوه تېره کېنودل. تيرې (د الله په حکم) د موسى عليه السلام کالي و تبتول. موسى عليه السلام د تيرې پسې منډه کړه او ورته يې وويل: اى تيرې! زما کالي. اى تيرې! زما کالي. په دې وخت کې بني اسرائيلو موسى عليه السلام لوڅ وليد، نو په خپلو کې يې سره وويل: قسم په رب! موسى عليه السلام خو هېڅ داسې مرض نه لري. موسى عليه السلام د تيرې څخه کالي واخيستل او د تيرې په وهلو يې شروع وکړه. ابو هريرة رضی الله عنه وايي: قسم په خدای په هغه تېره د موسى عليه السلام د وهلو شپږ اوه نېانونه پاتې دي.

د حديث تخريج :

بخاري و هذا لفظه : كتاب الغسل ،باب : من اغتسل عريانا وحده في الخلوة ،حديث : (۲۷۸) او په كتاب : أحاديث الأنبياء ، باب : (۳۴۰۴) او په كتاب التفسير،باب : لاتكون كالذين عاذاوا موسى، (۴۷۹۹). مسلم : كتاب الحيض ،باب : جواز الاغتسال عريانا في الخلوة ،حديث : (۳۳۹).

د حديث فائدي:

- ۱: د بني اسرائيلو سر کشي او په گناهونو کې ډوبېدل تر دې حده رسيدلي وو، چې د يو بل په مخکې به يې لوڅ لمبل او د يو بل شرمگاه ته به يې کتل.
- ۲: موسى عليه السلام د الله عزوجل نه ډېره حيا کوله .

۳: بد گمان او شک د مريضو او خرابو زړونو لرونکو خلکو کار وي لکه څنگه چې په دې حديث کې بني اسرائيلو بعضې بد گمانه کسانو وويل: موسى عليه السلام چې زموږ سره نه لامبي، نو د هغه په وجود کې به خامخا داسي کوم مرض وي، چې هغه يې زموږ نه پټوی او همداسې د عبد الله بن مسعود رضی الله عنه نه روايت دی چې:

قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسَمًا، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّهَا لَقِسْمَةٌ مَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ، قَالَ: فَأَتَيْنَا لَنِّي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنَازَرْتُهُ، فَغَضِبَ مِنْ ذَلِكَ غَضَبًا شَدِيدًا وَ احْمَرَّتْ وَجْهُهُ، حَتَّى تَمَيَّتُ أَنِّي لَمْ أَذْكُرْهُ لَهُ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: " قَدْ أَوْدَى مُوسَى بِأَكْثَرِ مِنْ هَذَا فَصَبِرَ ..

رسو الله عليه السلاة والسلام غنيمتونه تقسيمول. يو انصاري کس وويل: رسول الله عليه الصلاام والسلام په دې تقسيم سره د الله عزوجل رضا و نه غوښته. عبد الله بن مسعود رضی الله عنه وايي: زه رسول الله عليه السلام ته ورغلم او د هغه مبارک په غور کې مې ورته خبره وکړه. رسول الله عليه السلام د هغه د دغه خبرې په باره کې ډېر سخت په قهر شو تر دې چې د هغه مبارک رنگ سور واوښت. ما دا ارمان وکړ چې کاش ما ورته هغه خبره نه وه ويلې. عبد الله بن مسعود رضي الله عنه وايي: بيا رسول الله عليه افضل الصلاام والسلام وفرمايل:

موسى عليه السلام د دې نه هم ډېر په تکليف شوى دى، مگر هغه بيا هم صبر کړى و.

بخارى: كتاب الاستئذان، باب، اذا كانوا أكثر من ثلاثة فلا بلس بالمساراة والمناجاة حديث: (۶۲۹)
مسلم: كتاب الزكاة، باب: اعطاء المؤلفه قلوبهم على الاسلام و تصبر من قوى ايمانه (۱۰۶۲)

۴: گناهونه واړه گڼل او د هغې پروا نه کول آخر د دې سبب گرځي، چې انسان ته وړه گناه بيا هېڅ هم نه ښکاري او دغسې انسان چې بيا هر څه کوي هغه ته خپل کار ښه او د شرعې مطابق ښکاري. الله عزوجل فرمايي:

(أَفَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا ۖ فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ۚ فَلَا تَذْهَبُ نَفْسُكَ عَنْهُمْ حَسْرَاتٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ) فاطر

۵: الله عزوجل په هر څه قادر دى لکه په دې حديث کې چې تيرې منډه کړه او موسى عليه السلام کالي يې د ځانه سره و تښتول.

۶: د بل انسان عورت ته په سترگو کتل که څه هم لويه گناه ده، خو په ژبه د بل عورت په باره کې خبرې کول تر ټولو لويه گناه ده. ځکه خو الله عزوجل د موسى عليه السلام عورت خلکو ته وښوده تر څو د خلکو د ژبې نه په امان کې شي. سترگې د يوه ځان پورې محدودې وي، خو ژبه بيا داسې نه وي.

۷: موسى عليه السلام چې تيره ووهله د دې مانا دا ده، چې موسى عليه السلام ډېر زيات حيا ناک و او همدا حال د ټولو نبیانو وو. د ابو سعيد الخدري رضی الله عنه د رسول الله عليه السلام د حيا باره

فرمايي:

کې

(كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خَدْرِهَا)

رسول الله عليه الصلاة والسلام د ځواني انجلی (چې هغه د واده په شپه په اول ځل خپل میړه وینی) نه هم ډېر حیاء ناک وه .

بخاري واللفظ له: كتاب المناقب، باب: صفة النبي، حديث: (۳۵۶۲)

مسلم: كتاب الفضائل، باب كثرة حياته صلى الله عليه وسلم، حديث: (۲۳۲۰)

۸: الله عزوجل چې موسى عليه السلام ته ډېري معجزې وركړې وې لامل يې همدا و، چې بني اسرائيل په زړونو ډېر سخت او سر كشه وو. په تيره باندې د موسى عليه السلام د وهلو نشان ځكه پاتې و تر څو بني اسرائيل د هغې معجزې په ليدلو ايمان راوړي او موسى عليه السلام د هغو د اذيت نه خوندي وي.

۱۴: اولاد د ژوند بناست دی .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَسَقَطَ مِنْ ظَهْرِهِ كُلُّ نَسَمَةٍ هُوَ خَالِقُهَا مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَجَعَلَ بَيْنَ عَيْنِي كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ وَبَيْضًا مِنْ نَوْرٍ ، ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى آدَمَ ، فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ مِنْ هَؤُلَاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ ، فَرَأَى رَجُلًا مِنْهُمْ فَأَعْجَبَهُ وَبَيْضَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ ، فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ مِنْ هَذَا ؟ فَقَالَ : هَذَا رَجُلٌ مِنْ آخِرِ الْأُمَمِ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ يُقَالُ لَهُ : دَاوُدُ ، فَقَالَ : رَبِّ كَمْ جَعَلْتَ عُمْرَهُ ؟ قَالَ : سِتِّينَ سَنَةً ، قَالَ : أَيُّ رَبِّ زِدْهُ مِنْ عُمْرِي أَرْبَعِينَ سَنَةً ، فَلَمَّا قَضَى عُمْرَ آدَمَ جَاءَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ ، فَقَالَ : أَوْلَمْ يَبْقَ مِنْ عُمْرِي أَرْبَعُونَ سَنَةً ؟ قَالَ : أَوْلَمْ تُعْطِهَا ابْنُكَ دَاوُدَ ، قَالَ : فَجَحَدَ آدَمُ ، فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهُ ، وَنَسِيَ آدَمُ فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهُ ، وَخَطِيءُ آدَمَ فَخَطِئَتْ ذُرِّيَّتُهُ " .

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: كله چې الله عزوجل آدم عليه السلام پيدا كړ د هغه په ملا يې لاس تېر كړ (بلاكيف) بيا د هغه د ملا څخه تر قيامته پورې د هغه د را روان نسل روحونه را ووتل او د هغو د سترگو ترمخ يې د نور يوه رڼا كېښوده. بيا يې هغوی ټول د آدم عليه السلام مخ ته وړاندې كړل. آدم عليه السلام الله عزوجل ته عرض وكړ: دا څوك دي؟ الله عزوجل ورته وفرمايل: دا ستا اولاده ده. آدم عليه السلام په دغه كسانو كې يو كس وليد، چې د هغه د سترگو په منځ كې هغه د نور رڼا ډېره خوښه شوه عرض يې وكړ: يا الله دا څوك دي؟ الله عزوجل ورته وفرمايل: دا ستا د اولاد د آخري امت يو غړی دی، چې د هغه نوم داود دی. آدم عليه السلام بيا عرض وكړ: يا الله د ده عمر څو كاله دی؟ الله عزوجل وفرمايل: شپيته كاله.

آدم عليه السلام عرض وکړ: يا الله زما د عمر نه څلوېښت کاله ده ته ورکړه! کله چې د آدم عليه السلام عمر پوره شو، نو د مرگ فرېښته ورته راغله. آدم عليه السلام ورته وويل: آيا زما د عمر څلوېښت کاله نه دي پاتې؟! فرېښتې ورته وويل: آيا تا هغه خپل ځوى داؤد عليه السلام ته نه ورکړى؟! ابو هريره رضى الله عنه وايي: بيا رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: آدم عليه السلام انکار وکړ، نو له دې امله يې بچيو (نسل، اولاده) هم انکار وکړ. آدم عليه السلام هير شول د هغه د اولادونو هم د هير شول. آدم عليه السلام تېر ووت د هغه اولادونه هم تير وتل.

د حديث تخريج:

ترمذى و قال حديث حسن صحيح: أبواب تفسير القرآن عن رسول الله، باب من سورة الاعراف حديث: (٣٠٧٦)

د حديث فائدي:

- ١: آدم عليه السلام د ټولو انسانو پلار دى .
- ٢: په دې حديث کې د الله عزوجل د انسانو په پيدا کولو او د هغوى په مرگ او بيا په ژوندي کولو د قدرت ذکر راغلى دى.
- ٣: د سالم او ښه فطرت لرونکى انسان په منځ کې نور وي لکه په دې حديث کې چې د آدم عليه السلام د اولادونو د سترگو په منځ کې يو نور و، ځکه هغوى گناهونه نه و کړي او گناهونو څخه پاک و.
- ٤: په دې حديث کې د دې ذکر هم شوى، چې آدم عليه السلام خپل اولادونه د انسانانو په شکل ليدلي وو او ددغه حديث په يوه برخه کې راغلي چې: آدم عليه السلام په دې خلکو کې يو داسې سړى هم وليد، چې د هغه د سترگو ترمنځ سپينوالى او نور د ده ډېر خوښ شو.
- ٥: د الله عزوجل دا قول چې د داود عليه السلام په باره کې يې آدم عليه السلام ته وفرمايل: دا کس د آخري امتونو څخه يو دى. د دې دا مانا نه ده، چې د آخري امت څخه دې د رسول الله عليه السلام امت مراد وي.
- ٦: د مور او پلار بعضې عادات د هغوى بچيو ته هم انتقالېږي لکه په حديث کې چې يې ذکر راغلى.

١٥: تر ټولو به ضامن الله دی .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ ذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسَلِّقَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فَقَالَ: ائْتِنِي بِالشَّهَدَاءِ أَشْهَدُهُمْ. فَقَالَ: كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا. قَالَ: فَأَتْنِي بِالْكَفِيلِ. قَالَ: كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا. قَالَ: صَدَقْتَ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ التَّمَسَّ مَرْكَبًا يَرْكَبُهَا يَقْدَمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَلُهُ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ ثُمَّ رَجَعَ مُوَضَّعَهَا ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى الْبَحْرِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تَسْأَلُكَ فَلَانَا أَلْفَ دِينَارٍ فَسَأَلَنِي كَفِيلًا فَقُلْتُ: كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا فَرَضِي بِكَ، وَسَأَلَنِي شَهِيدًا فَقُلْتُ: كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا فَرَضِي بِكَ، وَأَتَيْتُ جَهْدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرْكَبًا أَبْعَثَ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا فَرَمَيْتُهَا فِي الْبَحْرِ حَتَّى وَجَلَّتْ فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرْكَبًا يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرْكَبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ؛ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا الْمَالُ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ وَالصَّحِيفَةَ، ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَأَتَى بِالْأَلْفِ دِينَارٍ، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرْكَبٍ لِأَتِيكَ بِمَالِكَ فَمَا وَجَدْتُ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ: هَلْ كُنْتَ بَعَثْتَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ؟ قَالَ: أَخْبَرْتُكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ فِيهِ، قَالَ: فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ آدَى عَنْكَ الَّذِي بَعَثْتَ فِي الْخَشَبَةِ فَانْصَرِفْ بِالْأَلْفِ الدِّينَارِ رَاشِدًا.

د ابو هريرة رضي الله عنه نه روايت دی، چې رسول الله عليه افضل الصلوة والسلام د بني اسرائيلو د يوه کس ذکر کاوه چې: هغه د يوه بل کس نه زر ديناره قرض وغوښت هغه ورته وويل: داسی شاهدان راوله چې زه د هغوی په شاهدي اعتبار ولرم. قرض غوښتونکي ورته وويل: چې د الله عزوجل شاهدول کافي دي. قرض ورکونکي ورته بيا وويل: کوم ضامن راکړه. قرض غوښتونکي ورته وويل: الله عزوجل د ضمانت لپاره کافي دی. قرض ورکونکي ورته وويل: تا رښتيا وويل او د يوه ټاکلي وخت لپاره يې هغه ته قرض ورکړ.

قرض اخيستونکی د څه کار لپاره د بحر په لاره په سفر لار، کله چې هغه خپل کار سرته ورسوه (حاجت يې پوره شو) نو د کشتۍ په تلاش کې و تر څو بېرته په خپل ټاکلي وخت کې قرض دار ته قرض ورکړي، مگر هغه ته کشتۍ پيدا نه شوه. هغه يو لرگی را واخيست او په هغه کې يې سوري وکړ بيا يې زر ديناره او يو خط چې دده له خوا هغه قرض اخيستونکي ته يې ليکلی و په دغه سوري کې کېښودل هغه سوري يې بند کړ او د بحر خواته راغی او ويلي وويل: ياالله ته خبر يې چې ما د فلاني نه زر ديناره قرض غوښتی ول او هغه رانه ضامن غوښتی وه او ما هغه ته ويلي ول، چې زما له لورې زما الله ضامن کافي دی او هغه هم په تا راضي شوی و هغه له ما څخه شاهد غوښتی و ما ورته وويل: زما له

لوري زما د الله شاهدي کافي ده او هغه په دې رضا شو. اى الله! ته پوهيږې چې ما ډېر کوشش وکړ چې کومه بار وړونکې کشتۍ پيدا کړم چې د هغه قرض په ټاکلي وخت ور ورسوم، مگر زه په دې کامياب نه شوم، نو اوس يې زه دا (قرض) تاته سپارم. دغسې هغه سړى هغه لرگى چې په هغه کې پيسې او خط و بحر ته وغورځاو هغه لرگى په اوبو کې و، هغه قرضدار يې بيا هم د دې په لټه کې و چې کشتۍ پيدا کړي او خپل ښار ته لاړ شي. بله خوا هغه کس چې قرض يې ورکړى و د بحر په غاړه په دې انتظار و، چې کېدای شي کومې کشتۍ د ده مال راوړي وي. هغه په همدې انتظار کې و، چې په اوبو کې يې يو لرگى وليد. هغه يې را واخيسته تر څو هغه کور ته يوسي او ويې سوځوي، کله چې يې هغه لرگى مات کړ په هغه کې يې پيسې او خط وليده.

څه وخت وروسته هغه کس هم راغى چا چې قرض اخيستی و، هغه د زرو دينارو سره هغه کس ته راغى چې د چا نه يې قرض اخيستی وه (هغه دا سوچ کاوه چې کېدای شي چې هغه د چا نه قرض اخيستی وه هغه ته خپلې پيسې نه وي ور رسيدلي) او ورته يې وويل: قسم په رب! چې ما ډېر کوشش وکړ چې کومه کشتۍ پيدا شي او زه په وخت ستا قرض بېرته تاته وسپارم خو کامياب نه شوم، مگر نن ايله کامياب شوم او راغلم. هغه کس ورته وويل: دا راته ووايه چې تا زما په نوم څه را لېږلي و؟ قرض داره ورته وويل: همدا درته واييم چې زه په دې ونه توانيدم چې کومه کشتۍ مې پيدا کړي وه، مگر نن وتوانيدم او راغلم. قرض ورکونکي ورته وويل: الله عزوجل ستا هغه قرض اداء کړ کوم چې تا زما په نوم په لرگي کې رالېږلى و، قرضدار په خوشحالي سره د خپلو زرو دينارو سره بېرته ستون شو.

د حديث تخريج:

بخارى: كتاب الكفالة، باب الكفالة في القرض والديون بالأبدان وغيرها (٢٢٩١). او په كتاب الزكاة، باب: ما يستخرج من الماء (١٤٩٨) او په كتاب البيوع، باب: التجارة في البحر كمنه مختصر رواي (٢٠٦٣)، همداسې بخاري په كتاب الاستقراض والديون، باب: اذا أقرضه الى أجل مسمى أو أجله فى لبيع كمنه په مختصر ډول رواي، (٢٤٠٤)، او په كتاب الشروط، باب: الشروط في القرض كمنه په مختصر ډول رواي دى، (٢٧٣٤).

د حديث فائدي:

- ١: پورتنى كيسه مونږ ته دا راښيي چې په بني اسرائيلو کې خير او عدل شتون درلود.
- ٢: تر ټولو بهترين شاهد او كفيل الله عزوجل دى، ځكه خو په دغه حديث کې هغه سړي ويلي ول: (اٰتٰنِي بِاللّٰهْدِءِ اُنْهَلِمْهُم. فَقَالَ: كَفَىٰ بِاللّٰهِ شَهِيدًا. قَالَ: فَأٰتِنِي بِالْكُفَيْلِ. قَالَ: كَفَىٰ بِاللّٰهِ كُفَيْلًا.) .
- ٣: په خپل وخت کې قرض ورکول تر ټولو اولنيو حقوقو او واجباتو څخه دى.
- ٤: په يقين سره دعا کول د دعا د قبلېدلو سبب گرځي خو د اسبابو لټول هم مهم دي لکه په دغه پورتنۍ كيسه کې چې دغه سړي په شپږو ځايونو کې د اسبابو د پيدا کولو کوشش کاوه.

- الف: د هغه دا کوشش تر څو يوه کشتۍ پيدا کړي، خو هغه کامياب نشو.
- ب: د هغه سړي خبره چې ما ډېر کوشش وکړ خو کاميابه نه شوم.
- ج: د لرگي پيدا کول او هغه سوري کول.
- د: تر هغې د هغه ځايه لاړ نه، تر څو چې هغه لرگي په بحر کې روان نشو.
- ه: څه وخت يې چې لرگي اوبو ته وغورځاوه د هغې نه وروسته بيا هم د کشتۍ په لټه کې و.
- و: هغه سړی د ځانه سره زر ديناره اضافي هم را اخيستي و تر څو خپل قرض په صحيح توگه ادا کړي.
- ۵: رحمن او رحيم رب د هغه سړي دعا قبوله کړه او هغه لرگي چې ده په کې پيسې ايښې وې هغه خپل حقداره ته ورسېدلې، کله چې هغه په بحر کې لرگي وليد نو هغه يې را واخيسته تر څو ترېنه په کور کې گټه واخلي، خو په هغه کې يې پيسې وليدلې.
- ۶: د هر هغه کارونو او خبرو نه ځان ساتل په کار دي، چې د هغې له امله دعا نه قبلېږي لکه: حرام او د غلام، رشوت، سود او داسې نور. ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې وايي: رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل:
- (الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ يَارَبُّ يَا رَبَّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَعُدَّتِي بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ).
- هغه کس چې ډېر اوږده سفرونه کوي او په گردونو او دوږو کې پټ وي خپل لاسونه يې د آسمان لورته نيولي وي او داسې دعا کوي، چې يارب! يارب حال دا چې د هغه خوراک هم حرام وي، څښاک يې هم حرام وي، لباس يې هم حرام وي او غذا يې هم حرامه وي آيا د هغه دعا به قبوله شي.
- مسلم: كتاب الزكاة، باب: قبول الصدقة من الكسب الطيب و تربيتها (۱۰۱۵)
- ترمذي: ابواب تفسير القرآن باب، ومن سورة البقرة (۲۹۸۹)
- ۸: هر انسان بايد په دې پوه شي، چې هغه چا چې ده ته يې قرض ورکړی هغه به خپل مال ته سخت اړ او محتاج وي لکه په دغه حديث کې چې راغلي و چې هغه سړي د بحر غاړې ته تللي و تر څو وگوري چې کومه کشتۍ خو د ده مال نه دی روارې.
- ۹: د الله عزوجل نه وېره کول د ژوندانه د آساني سبب گرځي، ځکه خو اول ته الله عزوجل خپل مال وسپاره او هغه بل اضافي زر درهمه د ځانه سره را اخيستی و او هغه سړي ته ورغی چې هسې نه ده ته خپل مال نه وي رسېدلی او دا ورکړي، خو هغه ورته وويل: چې ماته مال را رسېدلی. الله عزوجل فرمايلي:
- (ومن يتق الله يجعل له مخرجا).
- الله عزوجل دې ما او تاسو د رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام د دغه دعا په کسانو کې وگرځوي چې وايي:
- اللهم اكفني بحلالك عن حرامك .

١٦: د الله عزوجل عظمت او د هغه نه ويره.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « رَأَى عِيسَى رَجُلًا يَسْرِقُ، فَقَالَ لَهُ: أَسْرَقْتَ ؟ قَالَ : كَلَّا وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ . فَقَالَ عِيسَى : آمَنْتُ بِاللَّهِ ، وَكَذَّبْتَ عَنِّي .

د ابو هريره رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل: عیسی علیه السلام یو سړی په غلا کولو ولید، هغه ته یې وویل: تا غلا وکړه؟ هغه ورته ځواب ورکړ: زما دې په هغه الله قسم وي چې د هغه نه بهر بل څوک د عبادت لائق نه دی ما غلا نه ده کړې عیسی علیه السلام وویل: ما په الله ایمان راوړ او په خپلو سترگو دوکه شوم (په سترگو لیدل شوی حال دروغ گنم).

د حدیث تخریج :

بخاری واللفظ له: کتاب احادیث الأنبياء، باب قول الله تعالى (واذكر في الكتب مريم اذ انتبذت من أهلها، حديث (٣٤٤٤)
مسلم: کتاب الفضائل، باب فضائل عیسی علیه السلام، حدیث: (٣٣٦٨)
نسایي: کتاب أداب القضاء، باب كيف يستحلف الحاكم، حدیث (٥٤٢٩)
ابن ماجه: ابواب الكفارات، باب من حلف بملة غير الاسلام، حدیث (٢١٠٢)

د حدیث فائدي :

١: د نبیانو او مؤمنو دا صفت دی چې که په ظاهره یو څه وویني، نو بیا هم د هغې په باره کې پوښتنه کوي لکه په دغه مبارک حدیث کې چې عیسی علیه السلام هغه کس ولید، چې غلا یې وکړه او بیا یې هم ورته وویل: چې غلا دې وکړه؟ تر څو نوره هم روښانه شي.

٢: څوک چې قسم کوي هغه ته په کار دي، چې هغه رښتونی وي ځکه د عمران بن حصین رضی الله عنه نه روایت دی چې وایي: رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل: (مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ مَضْبُورَةٍ كَاذِبًا، فَلْيَبْوَأْ بِوَجْهِهِ مَقْعَهُ مِنَ النَّارِ).

چا چې د دروغو قسم (د کوم مشر او یا حاکم په مخکې) وخوړ، نو هغه دې په جهنم کې د خپل مخ ځای جوړ کړي.

بي داود: اول کتاب النذور والایمان، باب: التلغیظ فی الیمین الفاجرة (٣٣٤٢).

٣: د قسم لویوالی عیسی علیه السلام دیته مجبور کړ، چې هغه ووايي چې ما په الله ایمان راوړی دی او زما نفس زه د دوکې ښکار کړم.

٤: عیسی علیه السلام چې خپل ځان دروغزن وگاڼه دا څو اسباب لري.

الف: دغه سړی چې دغه مال ور سره و کېدای شي په هغه مال کې د ده حق و.

ب: کېدای شي د مال څښتن هغه ته د اخیستلو اجازه ورکړي وي او یا هم د مال څښتن هغه ته دغه مال په خپله ورکړی وي.

ج: کېدای شي د هغه نیت د دغه مال اخیستلو نه غلا او غصب نه وه.

د: کېدای شي عیسی علیه السلام ته داسې برېښېدلي وي، چې هغه څه واخیستل، ځکه هغه سړی چې قسم وخور عیسی علیه السلام تېر شو او هغه یې پرېښود.

ه: په خلکو باید تل د ښو گومان وشي

۱۷: جنت کې هر هغه څه شته چې انسان یې وغواړي.

عن أبي هريرة رضي الله عنه، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ : (أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ ، فَقَالَ لَهُ : أَوْلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ ؟ قَالَ : بَلَى ، وَلَكِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَزْرَعَ ، فَاسْرَعَ وَتَذَرَّ ، فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتَوَاوُهُ وَاسْتَبْخَصَاوُهُ وَتَكْوِيرُهُ أَمْثَالُ الْجِبَالِ ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى : ذُوْنَكَ يَا ابْنَ آدَمَ ، فَإِنَّهُ لَا يَشْبَعُكَ شَيْءٌ) ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ : يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا تَجِدُ هَذَا إِلَّا قَرْشِيًّا أَوْ أَنْصَارِيًّا ، فَإِنَّهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ ، وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

د ابو هريرة رضي الله عنه نه روایت دی، چې یوه ورځ رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام خبرې کولې او په دغه وخت کې هلته یو کوچی (شپون) هم ناست و رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل:

په جنت کې یو جنتي د الله عزوجل نه د کرنې اجازت وغوښت. الله عزوجل ورته وفرمایل: آیا هغه څه چې ته یې غواړې نه یې لرې؟ هغه ورته وویل: ولي نه؟! خو زه غواړم کړنه وکړم هغه سمدستي کړنه وکړه او د هغه کړنه غټه شوه او بیا هغه اواره شوه او مېوه یې ونيوله او د غرونو په اندازه یې ذخیره شوه. الله عزوجل به ورته و وایي: ای بني آدمه! دا واخله، تا هیڅ شی هم نشی مړولی، هغه کوچی (شپون) و ویل: ای د الله رسوله! دا به کوم قریشی یا انصاري وی ځکه همدا خلک دهقانان (زمینداران) دی مونږه خو دهقانان نه یو، رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام د شپون په دی خبره وخنډل.

د حدیث تخریج:

بخاری: کتاب التوحید، باب کلام الرب مع أهل الجنة، حدیث (۷۵۱۹) او په کتاب المزارعة، باب: کراء لأرض بالذهب والفضة (۳۳۴۸)

د حدیث فائدي:

- ۱: رسول الله عليه الصلاة والسلام به صحابه رضى الله عنهم جنت ته تشويقول او د جنت كيسې به يې ورته کولې.
- ۲: جنتيان به د الله عزوجل سره خبرې کوي.
- ۳: په جنت کې د نفس شهوات او غوښتنې پوره کېږي لکه څنگه چې په دغه حديث کې هغه جنتي د کرنې سوال کړی و او الله عزوجل د هغه سوال قبول کړ. الله عزوجل فرمايلى: (وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُى اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ) ، فصلت ۳۱ ايت .
- ۴: په جنت کې چې انسان د دنياوى شيانو نه څه وغواړي هغه ورته حاصلېږي.
- ۵: که انسان لږ سوچ وکړي، نو په دې به پوه شي چې هغه د دنيا لپاره نه دی پيدا شوى، ځکه که يو کس ټوله دنيا هم ولري، نو هغه پرې نه مېرېږي.
- ۶: د هغه کوچي خبرې ته د رسول الله عليه الصلاة والسلام خدا کول دا ثابتوي چې رسول الله عليه الصلاة والسلام ډيره زياته تواضع درلودله.

۱۸: ځان وژنه .

عن جُنْدَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيُّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ ، خَرَجَتْ بِهِ فُرْعَةٌ ، فَلَمَّا آذَتْهُ ، انْتَزَعَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ فَنَكَأَهَا ، فَلَمْ يَرَقِ الدَّمُ حَتَّى مَاتَ ، قَالَ رَبُّكُمْ : " قَدْ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ " .

د جندب بن عبدالله رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل: په مخکینو خلکو کې په یوه کس دانه را وخته. کله چې هغه د دغې دانې نه ډېر په تکلیف شو، نو هغه د خپلو غشو د کڅوړې نه یو غشی را وویست او هغه دانه یې پرې خپری کړه او هغه د وینې د نه بندېدو له امله مړ شو. رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمایل: الله عزوجل وفرمایل: ما په هغه جنت حرام کړ.

د حدیث تخریج :

بخاری: کتاب أحادیث الأنبياء، باب ما ذکر عن بني اسرائيل، حدیث: (۳۴۶۳) او بخاري په کتاب الجنائز، باب: ما جاء فی قاتل النفس (۱۳۶۴) مسلم وللفظ له: کتاب الايمان، باب: بیان غلط تحریم قتل الانسان نفسه ... حدیث (۱۱۳) .

د حدیث فائدي:

- ۱: ځان وژنه حرامه ده او په ځان وژونکي جنت حرام دی.
- ۲: په ځان وژونکي جنت حرام دی، ځکه کېدای شي هغه خپله وژنه داسې حلاله گڼي وي لکه یو کس چې شراب حلال گڼي، نو د هغوی ځای بیا دایمي جهنم دی.
- ۳: چې ځان وژنه حرامه شوه، نو د بل وژنه خو بیخي حرامه ده.
- ۴: د الله حدودو ته تسلېمېدل ځکه زموږ نفسونه زموږ نه دي بلکې دا د الله عزوجل امانت دی. الله عزوجل فرمایلي: (تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) . د بقرې سورت ۲۲۹ آیت. دا ذکر شوي شيان د الله حدود دی، نو تاسو د الله عزوجل له حدودو څخه مه تېرېږئ او هغه څوک چې د الله د حدود څخه تېرېږي، نو همدغه کسان ظالمان دي.
- ۵: هر هغه شی چې انسان وژنې ته نژدې کوي هغه حرام دی.
- ۶: په هر څه صبر کول تر څو انسان داسې حال ته ونه رسېږي، چې هغه بیا د اولني حال نه ډېر دردناک او سخت وي. الله عزوجل فرمایلي: (وَلْيَبْلُغْكُمْ بَشِيرًا مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۚ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ) بقره ۱۵۵.

او مونږ تاسو په يوه شي آزمويو، چې هغه عبارت دی د دښمن له وېره، لوړې (قحطی) او د مالونو نفسونو او د مېوو کموالی ده او صبر کونکو ته زیږی ورکړه.

۱۹: د الله عزوجل رحمت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "كَانَ رَجُلٌ يُسْرِفُ عَلَى نَفْسِهِ فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، قَالَ لِنَبِيِّهِ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَخْرِقُونِي ثُمَّ اطْحَنُونِي ثُمَّ ذَرُونِي فِي الرِّيحِ، فَقَالَ اللَّهُ لِمَنْ قَدَرَ اللَّهُ عَلَى رِيٍّ لِيُعَذِّبَنِي عَذَابًا مَا عَذَبَهُ أَحَدًا، فَلَمَّا مَاتَ فُعِلَ بِهِ ذَلِكَ فَأَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى الْأَرْضَ، فَقَالَ: اجْمَعِي مَا فِيكَ مِنْهُ، فَفَعَلَتْ فَإِذَا هُوَ قَانِمٌ، فَقَالَ: مَا حَمَلَك عَلَى مَا صَنَعْتَ؟ قَالَ: يَا رَبِّ خَشِيتُكَ حَمَلْتَنِي، فَغَفَرَ لَهُ، وَقَالَ غَيْرُهُ عَمَّا فُتِكَ يَا رَبِّ".

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: يو کس چې هر وخت به يې خپل وخت عبث تېراوه (د گناهونو په کولو به اخته و او د حد نه زياته گناه به يې کوله) کله چې يې مرگ را نږدې شو خپلو پېچيو ته يې وويل: کله چې زه مړ شوم ما وسوځوئ او بيا مې اوږه کړئ او بيا مې د باد په خوله ورکړئ (په باد کې مې خوشی کړی چې باد مې ويسی)، واللہ! که رب مې راباندې قوت وموند نو داسې عذاب به راکړې چې چاته يې هم نه وي ورکړی، کله چې مړ شو نو يې اولاد هغه څه ورسره وکړل چې ده يې وصيت کړی وو، بيا الله تعالى ځمکې ته امر وکړ، چې د ده اجزاء را غونډ کړي، ځمکې همداسې وکړل او دی (د الله تعالى په وړاندې) ولاړ وو، الله تعالى ځنې وپوښتل: ولې دې داسې وکړل؟ ده ورته عرض وکړه ربه! ستا له ويرې، نو الله تعالى هغه وبانښه.

د حديث تخریج :

بخاری وهذا لفظه: كتاب أحاديث الأنبياء، باب حديث الغار: حديث (٣٤٨١) او (٣٤٧٨) او (٣٤٧٩) او په كتاب التوحيد، باب: قول الله: (يريدون أن يبدلوا كلم الله) حديث (٧٥٠٦) او بخاری همداسې په كتاب: الرقاق، باب: الخوف من الله، حديث: (٦٤٨١) مسلم: كتاب التوبة، باب في سعة رحمة الله تعالى و أنها تغلب غضبه: حديث (٣٧٥٦) نسائي: كتاب الجنائز، معجم (باب) ارواح المؤمنين، حديث (٢٠٨١) ابن ماجة: أبواب الزهد، باب: ذكر التوبة (٤٢٥٥)

د حديث فايدې :

- ۱: هر مؤمن ته پکار دي چې د گناه د کولو نه ځان وساتي، ځکه شيطان بيا په آخر کې انسان د مغفرت نه مايوسه کوي.
- ۲: هر هغه کس چې ډېر گناهونه يې کړي وي هغه ته پکار دي، چې توبه اوباسي او د الله عزوجل د رحمت نه مايوسه نه شي.
- ۳: کله نا کله دوالدينو جهل بچيانو کې هم پاتې کېږي لکه دغه پورتنی کيسه کې چې پلار خپلو بچيو ته ويلي وو، چې کله زه مړ شوم نو ما وسوځوئ او ايرې يې ياد ته خوشې کړئ.
- ۴: الله عزوجل د انسان په بيا پيدا کولو قادر دی لکه په دغه حديث کې چې الله عزوجل ځمکې ته امر کړی.
- ۵: د الله عزوجل رحمت د هغه د غضب نه مخکې دی. د ابو هريرة رضي الله عنه نه روايت دی، چې وايي رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل:
(إِنَّ اللَّهَ لَمَّا قَضَى الْخُلُقَ كَتَبَ عِنْدَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي)،
ژباړه: الله عزوجل چې کله مخلوقات پيدا کړ د عرش دپاسه يې وليکل: زما رحمت په غضب باندې مخکې دی.

بخاري: كتاب التوحيد، باب: و كان عرشه على الماء (٧٤٢٢)
مسلم: كتاب التوبة، باب: في سعة رحمة الله تعالى، وأنها تغلب غضبه (٣٧٥١)
ترمذي: ابواب الدعوات، باب: ان رحمتي تغلب غضبي (٣٥٤٣) ابن ماجة: (٤٢٩٥)

۲۰: ۵ الله عزوجل بينه .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ : " إِنَّ رَجُلًا لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ وَكَانَ يُدَايِنُ النَّاسَ ، فَيَقُولُ لِرَسُولِهِ : خُذْ مَا تَيْسَّرُ ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ ، وَتَجَاوَزْ لِعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا ، فَلَمَّا هَلَكَ . قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ : هَلْ عَمِلْتَ خَيْرًا قَطُّ ؟ ، قَالَ : لَا ، إِلَّا أَنَّهُ كَانَ لِي غَلَامٌ وَكُنْتُ أُدَايِنُ النَّاسَ ، فَإِذَا بَعَثْتُهُ لِيَتَقَاضَى ، قُلْتُ لَهُ : خُذْ مَا تَيْسَّرُ وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ وَتَجَاوَزْ لِعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزَ عَنَّا . قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : قَدْ تَجَاوَزْتُ عَنْكَ .

د ابی هريرة رضي الله عنه نه روايت دی، چې رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل:
يو کس هېڅ ښه کار نه و کړی، مگر هغه خلکو ته قرض ورکاوه هغه به خپل استازي ته (چې د قرضونو پسې به يې ليږه) ويل: خلکو ته چې څه اسانه وو هغه اخله او چې ورته گران وو هغه پرېږده او در گذر کوه کېدای شي الله عزوجل مونږ ته (دگناهونو په بښلو کې) در گذر وکړي. کله چې دغه کس مړ شو الله عز وجل ورته وفرمايل: آيا تا کوم ښک کار کړی؟ هغه ورته وويل: نه! مگر ما به خلکو ته قرض

ورکاوه او زما يو غلام و کله به چې هغه د قرض د پيسو راوړلو پسې ته، نو ما به هغه ته ويلي: څه چې درته خلک په اساني درکوي هغه اخله او د هغوی سره سختي مه کوه او بښنه ورته کوه کېدای شي الله عزوجل مونږ ته (په دغه کار) بښنه وکړي. الله عزوجل ورته وفرمايل: ما هم ته معاف کړی.

د حديث تخریج :

بخاري: کتاب البيوع ، باب من أنظر معسرا، حديث: (٢٠٧٨) او په أحديث الأنبياء، باب: حديث الغار، حديث (٣٤٨٠)
مسلم: کتاب المساقاة، باب فضل انظار المعسر والتجاوز في الاقتضاء من الموسر والمعسر، حديث: (١٥٦٢)
ترمذي د أبي مسعود نه د الفاظو په اختلاف راويت کړی دی. ابواب البيوع عن رسول الله، باب: ماجاء في انظار المعسر والرفق به (١٣٠٧)
سنن النسائي و هذا لفظه: کتاب البيوع، باب: حسن المعاملة والرفق في المطالبة، حديث (٤٦٩٨)

د حديث فائدي :

- ١: په معامله کې اساني او نرمي د عذاب څخه د خلاصون سبب گرځي. د عبد الله بن مسعود رضی الله عنه نه روايت دی. چې وايي رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: (أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيْنَ سَهْلٍ).
آيا زه تاسو ته داسي څوک در ونه ښيم چې په هغه د دوزخ اور حرام دی او هغه د دوزخ پر اور حرام دی ؟ هغه، هغه کس دی چې خپلوانو ته اساني او سهولت ورکوي.
ترمذي: أبواب صفة القيامة (والرفائق والورع عن رسول الله) باب: فضل كل قريب هين سهل (٣٤٨٨)
- ٢: د قيامت په ورځ هېڅوک هم دروغ نه شي ويلي او نه هم څه پتولی شي.
- ٣: په نورو رحم او په په سختيو کې د هغوی سره مرسته د الله عزوجل د رضا سبب گرځي لکه په پورتنۍ کېسه کې چې الله عزوجل هغه بنده ته چې هغه هېڅ نېک عمل نه و کړی وويل: ما ستا گناهونه وښل.

٢١: په ښه انداز دعوت د نجات سبب گرځي .

عن أبي هريرة قال : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : (كَانَ رَجُلَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُتَوَاحِشَيْنِ ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا يُذْنِبُ وَالْآخَرُ مُجْتَهِدٌ فِي الْعِبَادَةِ ، فَكَانَ لَا يَزَالُ الْمُجْتَهِدُ يَرَى الْآخَرَ عَلَى الذَّنْبِ فَيَقُولُ : أَقْصِرْ ، فَوَجَدَهُ يَوْمًا عَلَى ذَنْبٍ فَقَالَ لَهُ : أَقْصِرْ . فَقَالَ : خَلَنِي وَرَبِّي أَبْعَثْتَ عَلَيَّ رَقِيًّا ، فَقَالَ : وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ ، أَوْ لَا يَدْخِلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ ، فَقَبَضَ أَرْوَاحَهُمَا فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَبِّ

الْعَالَمِينَ، فَقَالَ هَذَا الْمُجْتَهِدُ : أَكُنْتَ فِي عَالَمًا ؟ أَوْ كُنْتَ عَلَى مَا فِي يَدَي قَادِرًا ؟ وَقَالَ لِلْمُذْنِبِ : اذْهَبْ فَأَدْخُلِ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي، وَقَالَ لِلْآخَرِ : اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ).

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی چې وايي: ما درسول الله عليه افضل الصلاة والسلام نه واورېدل چې ويل يې:

په بني اسرائيلو کې دوه کسانو يو بل ته ورور ويلي وو. يو به په گناهونو کې مشغول و او بل به په عبادت کې ډېر کوشش کاوه، عبادت کونکي به چې کله هم هغه بل په گناهونو کې غرق ليد، نو هغه ته به يې د گناه د پرېښودلو وصيت کاوه. هغه يوه ورځ هغه په گناه کولو وليد نو ورته يې وويل: داسې مه کوه! هغه ورته وويل: ما خپل رب ته پرېږده. آيا ته زما د حال او اعمالو ساتونکي ټاکل شوي يې هغه ورته وويل: په خدای قسم! چې الله به تاته بښنه ونه کړي. کله چې هغوی دواړه مړه شول او د الله عزوجل په مخ کې وړاندې شول. الله عزوجل په عبادت کې کوښښ کونکي ته وويل: آيا تا زما په باره کې ډېر معلومات درلودل او که هغه څه چې زما په لاس کې دي ته په هغې قادر وي. الله عزوجل گنېگار ته وويل: څه او زما په رحمت جنت ته داخل شه او هغه بل ته يې وويل: دا (د جهنم اور) اور ته بوځي. ابو بکر رضی الله عنه وايي: په هغه ذات مې دې قسم وي، چې زما نفس د هغه په واک کې دی هغه داسې يوه خبره وکړه چې د هغه دنيا او اخرت يې تباه کړ.

د حديث تخريج :

سنن أبي داود: أول كتاب الأدب، باب في النهي عن البغي. حديث (٤٩٠١)

د حديث فائدي :

- ١: گناهگار او تيروتي ته نصيحت ډېر بد ښکاري.
- ٢: کله چې يو کس چاته نصيحت او کومه ښه خبره کوي او دا ورته معلومه شوه، چې اوس نصيحت او يا د ښې خبرې کولو نه نور مشکلات پيدا کېږي، نو په انسان واجبه ده چې نصيحت کول پرېږدي.
- ٣: کوم کس چې بل ته نصيحت يا ښه خبره کوي هغه ته په کار دی د ډېرې نرمۍ، صبر او حلم نه کار واخلي.
- ٤: هر هغه کس چې بل سره په دنيا کې دعوه لري او يا يې ورسره جنگ کړی وي د قيامت په ورځ سره يو ځای کېږي تر څو د هغوی منځ کې انصاف وشي لکه پورتنۍ کېسه کې چې راغلي.
- ٥: د غيږ په پوهېدلو او يا د دې دعوه کول چې زه د سبا نه خبر يم کفر دی.
- ٦: الله عزوجل گنېگار ته وويل: (ته زما په رحمت سره جنت ته لاړ شه) او هغه چې مجتهد و د هغه په باره کې يې وويل: (دا اور ته بوځي) د ابې هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې وايي رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل:

(إِنَّا لِلّٰهِ خَلَقَ الرَّحْمَةَ يَوْمَ خَلَقَهَا مِائَةً رَّحْمَةٍ ، فَأَمْسَكَ عَنْهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ رَّحْمَةً ، وَ أَرْسَلَ فِي خَلْقِهِ كُلَّهُمْ رَحْمَةً وَاحِدَةً ، فَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ بِكُلِّ الَّذِي عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ لَمْ يَيْأَسَ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ بِكُلِّ الَّذِي عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَذَابِ لَمْ يَأْمَنَ مِنَ النَّارِ).

كله چې الله عزوجل رحمت پيدا كړ، نو هغه يې سل برخې (حصې) كړ. زهه نوي برخې د خپل ځان سره وساتلې او يوه برخه يې ټولو مخلوقاتو ته را وليږه. كه چېرته كافر ته د هغه رحمت معلومات وشي چې هغه د الله عزوجل سره دى، نو هغه به د جنت نه نا اميده نشي او كه مؤمن ته د هغه عذاب معلومات وشي، چې هغه د الله سره دى، نو هغه به د دوزخ څخه هېڅ وخت يې ويري پاتې نه شي. بخاري: كتاب الرقاق، باب: الرجاء مع الخوف (۶۴۶۹)

۲۲ : دوه ښځې او انصاف .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا ابْنَاهُمَا ، جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِأَبْنَى إِحْدَاهُمَا فَقَالَتْ لِصَاحِبَتِهَا : إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكَ ، فَقَالَتِ الْآخَرَى : إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكَ ، فَتَحَاكَمَتَا إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَقَضَى بِهِ لِلْكُبْرَى ، فَخَرَجَتَا عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ، فَأَخْبَرَتَاهُ فَقَالَ : التَّوْبَتَانِ بِالسِّكِّينِ أَشَقُّهُ بَيْنَهُمَا ، فَقَالَتِ الصُّغْرَى : لَا تَفْعَلْ ، يَزْحَمُكَ اللَّهُ ، هُوَ ابْنُهَا فَقَضَى بِهِ لِلصُّغْرَى .

د ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دى، چې رسول الله عليه افضل الصلوة والسلام وفرمايل: دوه ښځې وې چې هغوى سره دوه ځامن ول. لېوه راغى او د هغو ښځو څخه يې د يوې ښځې ځوى يوړ ، يوې ښځې بلې ته وويل: ستا ځوى لېوه يوړ دا بلې ورته وويل: نه! ستا ځوى لېوه يوړ. هغه دواړه ښځې داود عليه السلام ته د فيصلې لپاره راغلې. داود عليه السلام فيصله د لوېې ښځې په حق كې وكړه. هغه دواړه سليمان بن داود عليهما السلام ته راغلې او كيسه يې ورته وكړه. سليمان عليه السلام ورته وويل:

چاپره (چاقو) راوړى ترڅو دا ماشوم دوه ټوټې كړم او هره ټوټه يې يوې يوې ته وركړم. كشرې (وړى) ښځې وويل: الله دې درياندې ورحمېږي داسې مه كوه. دا د مشرې ځوى دى. سليمان عليه السلام چې د كشرې ښځې دا خبرې واورېدې، نو د كشرې (وړې) په حق كې يې فيصله وكړه او ځوى يې ورته وسپاره.

دحديث تخريج :

بخاري و هذا لفظه: كتاب احاديث الأنبياء، باب: قوله تعالى: و وهبنا لداود سليمان نعم العبد انه أواب، حديث: (۳۴۲۷) او په كتاب الفرائض، باب: اذا ادعت المرأة ابنا (۶۷۶۹) مسلم: كتاب الأقضية، باب اختلاف المجتهدين، حديث: (۱۷۲۰)

سنن النسائي: كتاب آداب القضاء، باب حكم الحاكم بعلمه (٥٤٠٤)

د حدث فائدي:

- ١: جنگ د انسان خاصيت دی لکه په پورتنی کېسه کې يوې ښځې بلې ته وويل: ليوه ستا ځوی وړی دی او بلې ورته وويل: نه. بلکې ستا ځوی يې وړی دی.
- ٢: د جنگ په وخت کې په بل فيصله کول يو ښه کار دی.
- ٣: دا شوني ده چې ځوی دی د پلار نه په احکامو ډېر پوه وي.
- ٤: د حق د ښکاره کېدلو لپاره حيله کول جائز دي.
- ٥: د مور د رحم نه د الله رحم اووه ځله ډېر دی او بل داسې څوک نشته چې هغه د مور د ترجم نه ډېر ترجم ولري.

٢٣: د سليمان عليه السلام د عاگاني .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَنَّ سُلَيْمَانَ بْنَ دَاوُدَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَقِيَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ، سَأَلَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ثَلَاثَةً: سَأَلَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حُكْمًا يُصَادِفُ حُكْمَهُ فَأُوتِيَهُ، وَسَأَلَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَخِيذٍ مِنْ بَعْدِهِ فَأُوتِيَهُ، وَسَأَلَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حِينَ فَرَّغَ مِنْ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ أَحَدٌ لَا يَنْهَازُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ فِيهِ أَنْ يُخْرِجَهُ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ .

د عبد الله بن عمر رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایل:

سليمان بن داود عليهما السلام چې کله بیت المقدس جوړ کړ، نو د الله عزوجل نه يې درې سوالونه وکړل.

- (١) داسې فيصله (حکم) چې دهغه (الله عزوجل) د حکم مطابق وي.
- (٢) داسې پاچاهي چې د ده نه وروسته د بل چا په نصيب نه شي.
- (٣) کلېمچي د بیت المقدس د جوړولو نه فارغ شو نو داسې دعا يې وکړه: هر څوک چې دې جومات ته صرف د لمونځ په نيت راشي هغه دې د گناهونو نه داسې پاک شي لکه په کومه ورځ چې د مور څخه د گناهونو څخه پاک پيدا شوی يې.

د حدیث تخریج:

سنن النسائي و هذا لفظه: كتاب المساجد، باب فضل المسجد الأقصى والصلاة فيه، حديث (٦٩٤) بن ماجه: أبواب اقامة الصلوات والسنة فيها، باب ماجاء فى الصلاة فى مسجد بيت المقدس. حديث (١٤٠٨)

د حديث فائدي :

۱: کله چې د صالحينو نوم يادېږي بايد دعا ورته وشي او دا کار د اسلام له ادابو څخه دی.
 ۲: که يو کس بل ته د هغه په نه شتون کې دعا کوي، نو داسې يوه فرېسته شته چې ستا دعا ته امين وايي او همغسې دعا چې تا کړې تاته کوي. د ابو الدرداء رضی الله عنه نه روايت دی، چې رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايلي:

(مَنْ دَعَا لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ قَالَ : الْمَلَكُ الْمُؤَكَّلُ بِهِ آمِينَ ، وَكَانَ بِمِثْلِ) .

ژباړه: کله چې څوک خپل بل ورور ته د هغه په غياب کې دعا وکړي، نو موکله فرېسته دهغه ددعا په ځواب کې وايي آمين او تاته دې هم دا څه (چې ده دعا کړي وي) حاصل شي.
 مسلم: کتاب الذکر والدعاء والتوبة والاستغفار، باب: فضل الدعاء للمسلمين بظهر الغيب (۳۷۳۲)
 ابو داود: کتاب الصلاة، باب تفريع أبواب الوتر، باب الدعاء بظهر الغيب (۱۵۳۴)
 ابن ماجه: کتاب: المناسک، باب: فضل الدعاء الحاج (۲۸۹۵)

۳: د جومات جوړول ډېر فضيلت لري. د عثمان بن عفان رضی الله عنه نه روايت دی چې وايي: ما د رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام نه واورېدل چې هغه وفرمايل:

(مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ) .

چا چې مسجد جوړ کړ الله عز وجل به ورته په جنت دهغه په رنگ کور جوړ کړي.
 بخاري: کتاب الصلاة، باب: من بني مسجدا (۴۵۰)
 مسلم: کتاب: المساجد و مواضع الصلاة، باب: فضل بناء المساجد والحث عليها (۵۳۳)
 ۴: هغه څه چې الله عزوجل نازل کړي په هغې حکم کول واجب دي دا کار د انسان ملک ساتي او عزت زياتوي.

۵: څوک چې په هغو جوماتونو کې لمونځ کوي، چې هغه خلکو په خپلو پيسو جوړ کړي وي، نو د جوړونکي په حسناو کې زياتوالی راځي. رسول الله عليه الصلاة والسلام فرمايلي:

(مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَعَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، وَ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ) ،

چا چې په اسلام کې ښه خبر (يا ښه کار) وکړه هغه پرې عمل وکړ او نورو هم پرې عمل وکړ، نو هغه ته د هغه د عمل کولو او د نورو په هغه د عمل کولو دواړه ثوابه دي او د هغوی په اجرانو کې کموالی نه راځي.

مسلم: کتاب الزکاة، باب: الحث على الصدقة ولو بشق التمرة او كلمة طيبة (۱۰۱۷)

۲۴: د الله عزوجل په حکم د جیواناتو خبری کول .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : بَيْنَمَا رَاعٍ فِي غَنَمِهِ عَدَا عَلَيْهِ الذَّنْبُ فَأَخَذَ مِنْهَا شاةً فَطَلَبَهُ الرَّاعِي ، فَأَلْتَفَتَ إِلَيْهِ الذَّنْبُ ، فَقَالَ : مَنْ هَا يَوْمَ السَّبْعِ يَوْمَ لَيْسَ هَا رَاعٍ غَيْرِي ؟ ، وَبَيْنَمَا رَجُلٌ يَسُوقُ بَقَرَةً قَدْ حَمَلَ عَلَيْهَا فَأَلْتَفَتَتْ إِلَيْهِ فَكَلَّمَتْهُ ، فَقَالَتْ : إِنِّي لَمْ أُخْلَقْ لِهَذَا وَلَكِنِّي خُلِقْتُ لِلْحَزَبِ " . قَالَ النَّاسُ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فَإِنِّي أَوْمِنُ بِذَلِكَ وَ أَتُوبُكَرِ . وَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا .

د ابو هريره رضی الله عنه نه روایت دی، چې ما د رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام نه واورېدل چې فرمايل يې:

يو شپون چې هغه خپله رمه خړوله لېوه د هغه په رمه حمله وکړه او يوه مېړه (گډه) يې ترينه وتښتوله، شپون د مېړې د خلاصولو په هڅه کې د لېوه پسې روان شو. لېوه ورته را وکتل او ورته يې وويل: د هغه ویرې په ورځ به دا مېړه څوک وساتي په کومه ورځ چې به زما نه بغير بل شپونکی نه وي. يو کس په غوا سور روان و. غويي د هغه خوا ته وکتل او ورته يې وويل: زه د دې لپاره نه يم پيدا شوی بلکه د پتيو د کرنې لپاره پيدا شوی يم. خلکو وويل: سبحان الله. رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام وفرمايل: زه ابوبکر او عمر په دې ايمان لرو.

د حديث تخریج :

بخاری و هذا لفظه: كتاب، فضائل اصحاب النبي عليه السلام، باب: باب قول النبي صلى الله عليه وسلم يوكنتم تخذا خليلا (٣٦٦٣) او په كتاب المزارعة، باب: استعمال البقر للحراثة (٣٣٢٤) مسلم: كتاب، فضائل الصحابة رضى الله عنهم، باب من فضائل أبي بكر الصديق رضى الله عنه حديث (٣٣٨٨) ترمذي: كتاب الدعوات، أبواب المناقب عن رسول الله، باب قوله فان لم تجدني فأتني أبا بكر، حديث (٣٦٧٧) او (٣٦٩٥)

د حديث فائدي :

١: حيوانات پوهيري لکه څنگه چې په پورتنی کې لېوه وويل او يا هم غوا وويل چې زه ددې لپاره نه يم پيدا شوی.

٢: د لېوه خبرې نه دا معلومېږي، چې دنيا په خپل حالت نه پاتې کېږي.

٣: د غوايي د خبرو نه معلومېږي، چې غوايي د بار لپاره نه ده پيدا شوی.

٤: رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام په حيواناتو د رحم امر کړی. د شداد يم اوس رضى الله عنه

نه روایت دی وايي: ما د رسول الله علیه افضل الصلاة والسلام نه واورېدل چې ويې فرمايل:

(إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ ، فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ ، فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ ، وَلِإِحْدٍ أَحَدُكُمْ شَفَرْتَهُ ، وَلِأُخْرٍ ذَبَحْتَهُ) .

الله عزوجل د هر شي سره احسان واجب کړی دی. کله چې تاسو قتل کوی نو په ښه توګه قتل وکړی او کله چې (يو څه) حلالوئ، نو په ښه توګه يې حلال کړئ او (حلالونکي ته پکار دي چې) خپله چاره ښه تېره کړي او ځناور ته راحت (ارام) ورسوي.

ابى داود: کتاب الضحايا، باب: فى النهى أن تصبر البهائم والرف بالذبيحة (٢٨١٤)
ترمذي: کتاب الديات عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب: ما جاء فى النهي عن المثلة (١٤٠٩)
نسايي: کتاب الضحايا، باب الأمر بإحداذ الشفرة (٤٤١٠)
ابن ماجه: ابواب الذبائح، باب: اذا ذبحتم فأحسنوا الذبح (٣١٧٠)
٥: رسول الله عليه افضل الصلوات والسلام په حيواناتو د ظلمو کولو څخه منع کړی ده.

٢٥: د رښتيني صدقي بركت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قَالَ : " قَالَ رَجُلٌ : لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ : تُصَدِّقَ عَلَى سَارِقٍ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ ، لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ : تُصَدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ ، عَلَى زَانِيَةٍ ، لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيٍّ ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ : تُصَدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ ، وَ عَلَى غَنِيٍّ ، وَعَلَى سَارِقٍ ، فَأَيُّ قَعِيلٍ لَهُ : أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ وَ أَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زَانَاةَا ، وَ أَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَغْتَبِرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ .

د ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی، چې رسول الله عليه افضل الصلوات والسلام وفرمايل: يوه سړي دا اراده وکړه چې نن شپه به زه صدقه ورکوم. هغه د خپلې صدقې د ور کولو په خاطر ووته. هغه (په نابوهي کې) خپله صدقه يوه غل ته په لاس کې کېښوده. خلکو داسې خبرې کولې چې غل ته يې صدقه ورکړه. صدقه ورکوونکي وويل: اى زما ربه! يواځې ته د ثنا او صفت لايق يې. زه به (نن) بيا صدقه ورکوم. هغه د خپلې صدقې په خاطر ووته او خپله صدقه يې (په نا خبرۍ کې) يوې بد کارې (زناکارې) ښخې ته ورکړه. خلکو داسې خبرې کولې چې زنا کارې ته يې صدقه ورکړه. صدقه کوونکي وويل: اى زما ربه! يواځې ته د ثنا او صفت لايق يې. زه به نن بيا صدقه ورکوم. هغه د خپلې صدقې د ورکولو په خاطر ووته او خپله صدقه يې (په نا پوهي کې) يو مالدار ته ورکړه. خلکو خبرې کولې چې نن يې صدقه يو مالدار ته ورکړه. صدقه کوونکي وويل: اى زما ربه! د ثنا او صفت لايق يواځې ته يې. ياالله ستا شکر دی چې زما صدقه مالدار، غله او زناکارې په لاس ورغله. هغه سړي ته يو کس (په خوب کې) راغی او ورته يې وويل: ستا صدقه قبوله شوه. تا چې هغه بد کارې ښخې ته کومه صدقه ورکړې وه کېدای شي هغې ستا په دغه صدقه د بد کارۍ څخه ځان ساتلی وي. تا چې غل ته کومه صدقه ورکړې وه کېدای شي د هغه له امله هغه غلا پريښي وي او تا چې مالدار ته کومه صدقه

ورکړه کېدای شي هغه ووايي چې خلک صدقه ورکوي زه يې ولې ور نه کړم او هغه څه چې الله ورکړي په هغې کې صدقه ورکړي.

د حديث تخريج :

بخاري واللفظ له: كتاب الزكاة، باب اذا تصدق على غنى و هو لا يعلم. حديث (١٤٢١)
مسلم: كتاب الزكاة، باب ثبوت أجر المتصدق، وان وقت الصدقة في يد فاسق ونحوه، حديث (١٠٢٢)
نسائي: كتاب الزكاة، باب اذا أعطاها غنيا و هو لا يشعر، حديث: (٢٦٢٤)

د حديث فائدي:

- ١: په حديث کې د زناکارې او غل نوم نه دی ذکر شوی ځکه اسلام د پردې دين دی.
- ٢: مؤمن هر وخت د ښو کارونو کولو په لټه کې وي.
- ٣: عملونه د نيت پورې تړلي دي.
- ٤: که څه هم په دغه کېسه کې راغلي چې هغه سړي خپله صدقه، غل، زناکارې او مالدار ته ورکړه خو بيا يې هم د الله عزوجل حمد او ثنا ويله يعنې په هر حال بايد انسان د الله عزوجل حمد بيان کړي.
- ٥: الله عزوجل فرمايلي:
(وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) ، د بقرې سورت ٢١٦ آيت.
- ژباړه: او ښايي چې تاسو يو شی بد وگڼئ او هغه ستاسو لپاره ښه وي.
- هغه سړي دا کار بد وگڼه چې غل، بد لمني او مالدار ته يې صدقه ورکړه، خو په خوب کې يې وليدل چې څوک ورته وايي، چې کېدای شي ستا صدقه چې دوی ته دې ورکړې ده زناکاره له زنا، غل له غلا او مالدار زکات ورکړی.
- ٦: کېدای شي يو مالدار بخيل او کبرجن هم و اوسئ.
- ٧: د يو انسان کار په بل اثر کوي.

٢٦: د الله عزوجل اراده .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قَالَ سَلَيْمَانُ : لَأَطُوقَنَّ اللَّيْلَةَ عَلَى تِسْعِينَ امْرَأَةً كُلُّهُنَّ ثَأْنِي بِفَارِسٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ : قُلْ : إِنَّ شَاءَ اللَّهِ، فَلَمْ يَقُلْ : إِنَّ شَاءَ اللَّهِ، فَطَافَ عَلَيْهِنَّ جَمِيعًا، فَلَمْ يَحْمِلْ مِنْهُنَّ إِلَّا امْرَأَةً وَاحِدَةً ، جَاءَتْ بِشِقِّ رَجُلٍ ، وَائِمٍ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ، لَوْ قَالَ : إِنَّ شَاءَ اللَّهُ لَجَاهَدُوا إِلَيَّ سَبِيلِ اللَّهِ فُرْسَانًا أَجْمَعُونَ " .

د ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی، چې رسول الله صلى الله وسلم وفرمايل: يوه ورځ سليمان عليه السلام وويل: نن شپه به زه خپلو ٩٠ کور والا (ښځې) سره کور والی کوم او هره يوه به آس خنلونکي

ماشوم راوړي چې (هغوی ټول به) د الله په لاره کې جهاد کوي. د سلیمان علیه السلام ملګري هغه ته وویل: ان شاء الله و وایه، مګر د سلیمان علیه السلام نه د ان شاء الله ویل د یاده ووتل. سلیمان علیه السلام خپلو بیبيانو ته ورغی، مګر د هغه د یوې بیبي نه بغیر نور د هیچا حمل و نه شو او د هغې یوې هم چې ماشوم وشو هغه هم ناقص وه. رسول الله علیه السلام وفرمایل: زما دې په هغه ذات قسم وي، چې د محمد نفس د هغه په واګ کې دی که چېرته سلیمان علیه السلام ان شاء الله ويلي و (د هغه د ټولو بیبيانو نه به ځامن پیدا شوی وو) هغوی ټولو به د الله په لار کې په آس سواره جهاد کړی وو.

د حدیث تخریج :

بخاري و هذا لفظه: كتاب الأيمان والنذور، باب كيف كانت يمين النبي صلى الله عليه وسلم، حديث (٤٦٣٩) او په كتاب الجهاد، باب: من طلب الولد للجهاد (٣٨١٩) بخاري په: كتاب أحاديث الأنبياء، باب: قول الله تعالى (و هبنا لداود لسيمن، نعم العبد، انه أواب (٣٤٢٤) په كتاب النكاح، باب: قول الرجل: لأطوفن الليلة على نسائي (٥٣٢٢) په كتاب: كفارات الأيمان، باب: الاستثناء في الأيمان (٦٧٢٠) او په كتاب التوحيد، باب: في المشيئة والارادة، حديث (٧٦٦٩) مسلم: كتاب الايمان، باب الاستثناء في اليمين وغيرها، حديث (١٦٥٤) نسائي: كتاب الايمان والنذور، باب اذا حلف فقال له رجل ان شاء الله، هل له استثناء؟ حديث (٣٨٦٢)

د حدیث فائدي :

- ١: لوی او غټ همت او د اجر نیت د مسلمان له صفاتو څخه دی.
- ٢: ټول انبياء بشر دی او هغوی لکه د نورو عامو انسانانو غوندې شیان ورڅخه هېرېږي لکه په دغه کیسه کې چې د سلیمان علیه السلام نه د ان شاء الله ویل هېر شول.
- ٣: کله چې یو کس د کوم کار اراده وکړي د مثال په توګه ووايي، چې سبا دا کار کوم نو بهتره دا ده چې داسې ووايي: ان شاء الله سبا به دا کار وکړم. الله عزوجل فرمایلي: (وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا (23) إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۚ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا) . د كهف سورت ٢٣ او ٢٤ مبارک آیتونه .
- ژباړه: او مه وایه یو شي ته چې زه دغه کار سبا ته کوم، مګر (ورسره وایه ای محمده) چې د الله اراده وي او کله چې دی هېره شي، نو خپل رب یادوه او (ای محمده) دوی ته ووايه چې ښايي زما رب ماته سمه لار وښيي.

٢٧: عفريت او لمونځ .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ عَفْرِيَّتًا مِنَ الْجِنِّ تَفَلَّتْ عَلَى الْبَارِحَةِ أَوْ قَالَ كَلِمَةً نَحْوَهَا - لِيَقْطَعَ عَلَى الصَّلَاةِ ، فَأَمَكَّنِي اللَّهُ مِنْهُ ، فَأَرَدْتُ أَنْ أُزِيْطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ ، فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سَلِيْمَانَ : { رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَخِي مِنْ بَعْدِي } ، قَالَ رُوِيَ : فَزِدْهُ خَاسِمًا .

د ابو هريرة رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله علیه الصلاة والسلام وفرمایلی: تېره شپه یو سرکشه او چالاکه پېری ماته راغی (او یا یې همداسې کومه خبره وفرمایله) تر څو زما لمونځ خراب کړي. الله عزوجل زه په هغه کامیاب کړم ما غوښتل چې هغه د جومات د ستنې (پایې) پورې وټرم تر څو چې تاسو سهار راشی، نو تاسو ټول یې ووينی خو د خپل ورور سلیمان علیه السلام دا خبره را یاده شوه چې: (رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَخِي مِنْ بَعْدِي).

ای ربه! ماته داسې ملک (پاچاهی) راکړه چې زما څخه وروسته د هیچا په نصیب نه شي. د حدیث راوي روح وایي: هغه (پیری) بیا الله عزوجل د ذلت او رسوایي سره وشاره.

د حدیث تخریج :

بخاري واللفظ له: کتاب الصلاة، باب لأسیر أو العریم یربط فی المسجد، حدیث (۴۶۱) بخاري په أبواب لعمل فی الصلاة، باب: ما یجوز من العمل فی الصلاة، حدیث (۱۲۱۰) په کتاب: بدء الخلق باب: صفة بلیس وجنوده کې په مختصره توګه رواړی (۳۲۸۴) په کتاب: أحادیث الأنبياء، باب: قول الله تعالى: (و هبنا لداود سليمان، نعم العبد، انه أواب) (۳۴۲۳) او په کتاب التفسیر (سورة ص) باب قوله: وهب لی ملکا لا ینبغی لأحد، حدیث (۴۸۰۸) مسلم: کتاب المساجد و مواضع الصلاة، باب جواز لعن الشیطان فی أثناء الصلاة، والتعوذ منه ... حدیث (۵۴۱)

د حدیث فائدي:

۱: کله چې یو پیری ډېر قوی او ضرر رسونکی وي هغه ته بیا عفريت وایي. الله عزوجل د نمل مبارک سورت په ۳۹ آیت کې فرمایلي:

(قَالَ عَفْرِيَّتٌ مِّنَ الْجِنِّ اَنَا اَتَيْكَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ تَقُوْمَ مِنْ مَّقَامِكَ ۚ وَاِنِّيْ عَلَيْهِ لَقَوِيْ اٰمِيْنٌ) .

ژباړه: له پيريانو څخه یو زورور او قوي پیری وویل: زه به تاته دا تخت د دې نه مخکې رواړم چې ته له خپله ځایه پاڅېږی او زه پر دغه تخت راوړلو کې قوي امانت ګریم.

۲: مسجد کې د بندي تړل جایز دي لکه څنگه چې په پورتي حدیث کې راغلي.

۳: انسان پيريان ليدلی شي که هغه په خپل شکل وي او که شکل يې بدل کړی وي لکه د ابوهريرة رضی الله عنه حدیث او یا هم لکه دار الندوة کې چې د سراقه بن مالک په صورت راغلی و او یا هم لکه په پورتي حدیث کې چې رسول الله علیه الصلاة والسلام فرمایلي: چې ما هغه د ستنې پوری تاپه.

۴: شيطان هر وخت د دې په لټه کې وي، چې انسان په هر هغه څه کې چې هغه د خپل الله سره په رابطه کې وي خلل پيدا کړي.

۵: لمونځ تر ټولو لوی او ستر عبادت دی، ځکه خو عفريت رسول الله عليه الصلاة والسلام ته يواځې په لمانځه کې راغلی وه.

۶: په لمانځه کې خشوع ډېر مهم رکن دی ځکه دا د بنده او د الله عزوجل ترمنځ رابطه ده.

۷: رښتوني ورورولي د اسلام ورورولي ده لکه په پورتنی کيسه چې رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايلي: ما د خپل ورور سليمان عليه السلام خبره را ياده شوه.

۸: د دې نه ښکاري چې رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام د ادب يوه نمونه و ځکه خو يې عفريت ونه تاړه، سليمان عليه السلام داسې دعا کړې وه چې: يا ربه ماته داسې بادشاهي راکړې چې زما څخه وروسته چاته په نصيب نه شي.

۹: کله چې بنده د خپل الله سره تعلق څومره زياتيږي او ايمان يې پخپري دومره د شيطان چل او فريب کمېږي. الله عزوجل فرمايلي:

(إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا) سورة النساء ۷۶ مبارک آيت.

۲۸: شيطانان د ميره او ښځې ترمنځ جدا والی راوړی .

عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ، ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَيَاتَهُ ، فَأَذْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْرَلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً ، يَجِيءُ أَحَدَهُمْ ، فَيَقُولُ : فَعَلْتُ كَذَا وَ كَذَا ، فَيَقُولُ : مَا صَنَعْتَ شَيْئًا ، قَالَ : ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدَهُمْ ، فَيَقُولُ : مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ ، قَالَ : فَيُذْنِيهِ مِنْهُ ، وَيَقُولُ : نَعَمْ أَنْتَ " ، قَالَ الْأَعْمَشُ : أَرَادَ قَالَ : فَيَلْتَزِمُهُ .

د جابر رضی الله عنه نه روایت دی، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

ابليس عليه اللعنة خپل عرش په اوبو ږدي او بيا خپل فوځونه (ټولگي) استوي په دوی کې چې څوک شيطان ته نژدې وي هغه تر ټولو د لویې او غټې فتې اچونکي وي. په دوی کې يو راشی او ابليس ته ووايې: چې ما داسې او داسې وکړل. ابليس ورته وايي: تا څه هم نه دي کړي. بيا بل راشي او ورته ووايې: ما فلانی سړی تر دې پرې نه ښوده تر څو چې مې د هغه او د هغه د مېرمنې ترمنځ جداوالی را نه وست. ابليس هغه ځان ته نژدې کړي او ورته وايي: ته په ټولو کې ښه يې. اعمش وايي: هغه په غيږ کې نيسي.

د حديث تخريج :

مسلم: كتاب صفات المنافقين واحكامهم باب: تحريش الشيطان، وبعثه سراياه لفتنة الناس...حديث (٣٨١٣)

د حديث فائدي:

- ١: ابليس يعني د الله د رحمت نه نا اميده شوى.
- ٢: ابليس عليه اللعنة په بحر کې اوسېږي لکه څنگه چې په پورتي حديث کې راغلي.
- ٣: ابليس عليه اللعنة خپل فوځونه لري، چې دى ملعون ورته امر کوي او هغوى ملعونين يې امر په ځاى کوي.
- ٤: کله چې يو مشر د خپل ځان سره ظالم او بد عمله خلک وساتي، نو بيا فساد او ظلم په ځمکه خپل عوج ته رسيږي.
- ٥: ټيټ خلک تل د دې په لټه کې وي، چې څنگه لوړ پوړو ته ځانونه نژدې کړي هغوى د نژدې والي او د شاباشي لپاره هر رقم کارونو ته غاړه ږدي تر څو خپل مشر خوشحاله کړي لکه په پورتي حديث کې چې واړه شيطانان ابليس عليه اللعنة ته وايي ما دا او دا وکړل.
- ٦: داعيانو او علماؤ ته پکار دي، چې په خپل دعوت او علم خپرولو کې ډېر زيات کوښښ وکړي. ځکه کله چې ابليس عليه اللعنة په وېرو، وړو کارونو نه خوشحاله کېږي، نو داعيان او علماؤ ته پکار دي چې دعوت او د علم په خپرولو کې يوه لحظه هم سستي ونه کړي.
- ٧: ابليس تر هر څه ډېر د يوه مسلمانې مېرمن او د هغه د مېړه ترمنځ په جداوالي ډېر خوشحاله کېږي ځکه بيا انسان زنا ډېر زړ کوي او په ټولنه کې فساد او خرابوالى رامنځ ته کېږي.
- ٨: کله چې کافر او مفسد په خپل دعوت کې مصروفه وي او هغوى په هرو سختيو صبر کوي، نو داعيانو او علماؤ ته پکار دي چې هغوى خو لا ډېر د صبر او زغم نه کار واخلي.

٢٩: ايوب عليه السلام او برکت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ : " بَيْنَمَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ غُرْبَانًا خَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ ، فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَخْنِي فِي ثَوْبِهِ ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ : يَا أَيُّوبُ ! أَلَمْ أَكُنْ أَعْتَيْتُكَ عَمَّا تَرَى ؟ ، قَالَ : بَلَى وَعَزَّيْكَ ، وَلَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ .

د ابى هريرة رضی الله عنه نه راوېت دی، چې رسول الله عليه الصلاة والسلام وفرمايل: ايوب عليه السلام (يو ځل) لوڅ لمبې، چې د سرو زرو ملخان پرې را وورېدل. ايوب عليه السلام (ملخان) په خپلو کاليو کې ټولول، الله عزوجل ورته وفرمايل: ای ايوبه! ما د دغه شيانو نه چې ته يې ويني نه وي بې نيازه کړي؟ ايوب عليه السلام عرض وکړ: چې هو زما ربه! زما دې ستا په عزت قسم وي، مگر ستا د برکت نه زه بې نيازه نه یم.

بخاري وهذا لفظه: كتاب الغسل، باب من اغتسل عريانا وحده في الخلوة، حديث (٢٧٨) او په کتاب: أحاديث الأنبياء، باب، حديث (٣٤٠٤) او په کتاب التفسير (سورة الأحزاب) باب: لا تكونوا كالذين اذوا موسى، حديث (٤٧٩٩)
نسايي: كتاب الغسل والتيمم، باب: الاستتار عند الغسل، حديث (٤٠٩)

د حديث فائدي :

- ١: کله چې انسان يواځې او ځان ته وي او بل څوک يې نه ويني، نو دا مباح ته چې لغږ ولاسي، ځکه الله عزوجل ابوب عليه السلام ته د ملخانو د ټولولو وويل نه دا چې ته ولې لوڅ لامبي.
- ٢: الله عزوجل د نبيانو سره مستقيماً يا د وحيو په ذريعه خبرې کړي.
- ٣: کله چې يو انسان مالداره وي، نو د حلال مال جمع کول جايز دي، خو چې د دغه مال له امله په فتنه کې واقع نشي.

٣٠: د الله عزوجل رحمت .

أن أبا هريرة رضي الله عنه ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " قَرَصَتْ مَلَّةٌ نَبِيًّا مِنْ الْأَنْبِيَاءِ ، فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُحْرِقَ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ ، أَنْ قَرَصَتْكَ مَلَّةٌ أُخْرَفَتْ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ ،

د ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دی، چې ما د رسول الله عليه الصلاة والسلام څخه واورېدل چې ويې فرمايل: په نبيانو کې يو نبي (عزيز يا موسى عليهما السلام) ميري (ميره تون) وچيچه، نو دهغه په امر د ميريو ټول کلي (کورونه، غارونه) په اور وسوځول شول. الله عزوجل ورته وحيه وکړه، چې ته يو ميره تون وچيچلې او داسې يو امت دی ټول وسوځوه چې د الله عزوجل تسبيح يې بيانوله.

د حديث تخريج:

بخاري و هذا لفظه: كتاب كتاب الجهاد والسير، باب إذا حرق المشرك المسلم مهليحرق ؟ حديث : (٣٠١٩).
او په کتاب: بدء الخلق، باب: اذا وقع الذباب في الشراب أحدكم فليغمسه فان في أحد جناحيه داء وفي الآخرة شفاء، وخمس من الدواب قواسق يقتلن في الحرم، حديث (٣٣١٩)
مسلم: كتاب السلام، باب النهي عن قتل النمل، حديث (٢٢٤١)
أبي داود: كتاب، أبواب النوم، باب في قتل الذر، حديث (٥٢٦٦)
نسايي: كتاب الصيد والذبائح، باب (معجم) قتل النمل، حديث (٤٣٦٣)
ابن ماجه: أبواب الصيد، باب ما ينهي عن قتله، حديث (٣٢٢٥)

د حديث فائدي :

- ١: ټول انبياء بشر دی هغوی مريضان او مړه کېږي.

۲: د غصې نه ځان ساتنه پکار ده. په پورتنۍ حديث کې يو نبي د قهر له امله د مېړه تنو (مېړيو) کلى وسوځاوه.

۳: الله عزوجل په هر څه رحيم او مهربان دى.

۴: په کون کې هر شى د الله تسبيح وايي البته مونږ پرې نه پوهېږو.

۵: څوک چې د الله عزوجل ذکر کوي هغه د الله په نزد ژوندى دى او څوک چې د ذکر کولو نه

محرومه وي هغه د مړو په مثال دى. رسول الله عليه افضل الصلاة والسلام فرمايلي دي:

(مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ، مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ).

هغه کس چې د الله عزوجل ذکر او هغه چې هغه د الله ذکر نه کوي د ژوندي او مړي په مثال دى.

بخاري: كتاب الدعوات، باب فضل ذكر الله عزوجل (۴۴۰۷)

مسلم: كتاب صلاة المسافرين و قصرها، باب استحباب صلاة النافلة فى بيته وجوازها (۷۷۹)